

Dnesek

ROČNÍK II.

V PRAZE 4. ZÁŘÍ 1947

CENA Kčs 3.50

A přece tedy most

EDVARD CENEK

Mapa socialismu a demokracie

Dr FRANTIŠEK KAFKA

Její tvář

JIRÍ ZHOR

Nietzsche a Němci

PhDr JOSEF STANĚK

Ze sovětského soudnictví

AMOS POKORNÝ

Co s Národní frontou?

V. G.

Vyřidte urychleně případy malého dekretu — Brána do života — Úroveň — Černé mzdy — Nedělejte z nás kolonii! — Řečnictví a řečnění — Ze Zlína — Propaganda, která zabíjí — Argumenty kolem majora Šoffra — Proč plakát? — Po festivalu Pan Smith přichází

Nové dílo populárního amerického žurnalisty — Asijský protějšek slavné knihy
„EVROPA JAKÁ JE“

JOHN GUNTHER
ASIE JAKÁ JE

Přísně objektivní, bystrý a poutavý průvodce po asijských státech a jejich politických, kulturních, sociálních a hospodářských problémech.

Přeložil Dr JAROSLAV KOLÁŘÍK

560 stran. Za cenu brož. 120 Kčs, váz 150 Kčs u všech knihkupců.

NOVINKA!

FR. BOROVIČ

V nových
BYTECH

postavených ve dvouletce musí
být spokojeny především ženy.
Proto do každé kuchyně sporák

MORA

MORAVIA NÁRODNÍ PODNIK
MARIÁNSKÉ ÚDOLÍ

Ze Slaného
sladké!

LUKA

TOVÁRNA VE SLANÉM

Desserty - čokoláda - cukrovinky

HOTEL A REKREAČNÍ TÁBOR NA RYBNÍCE

MEDLOVĚ

U NOVÉHO MĚSTA NA MORAVĚ

DOTAZY:
LEOŠ STEHLÍK, FRYŠAVA POD ŽAK. HOROU
TELEFON Č. 2.

v září a v říjnu v plném provozu

Pense od 100 Kčs do 150 Kčs — Příjemné
prostředí — dokonalé pohostinství

OBSAH DNEŠKA Č. 22: BOHUMIL BÍLEK: Běda, uhlí! — DREV: Třetí dějství pozemkové reformy. — JAROSLAV P. BLÁŽEK: Školská reforma. — HYNEK OSTRÝ: Banderovci. — JIRÍ NEHNĚVAJSA: Argumenty okolo majora Sofra. — VLASTIMIL KLÍMA: Návrh. — Světově. — Improvisace a organizace. — Svazu české mládeže pole neorané. — Potrestaná snaha o nápravu. — Jak je to s banderovci? — Hrozba jako argument. — Ministry na přiděl! Propaganda, která zabíjí. — Pan Smith přichází. — Průmyslová koncentrace.

Dnesek

řidi Ferd. Peroutka

YDÁVÁ SDRUŽENÍ KULTURNÍCH ORGANISACÍ

YCHÁZÍ TÝDNĚ VE ČTVRTEK

REDAKCE A ADMINISTRACE PRAHA I, NÁRODNÍ TŘ. 9

Telefon číslo 390-51 až 54. — Účet poštovní spořitelny číslo 35.622. — Nevyžádané rukopisy se nevracejí. — Předplatné na rok Kčs 168.—, na půl roku Kčs 84.—, na čtvrt roku Kčs 42.—, jednotlivá čísla Kčs 3.50. — Dohledací pošt. úřad Praha 25. — Odpovědný zástupce listu redaktor Ed. Valenta. — Tiskne Melantrich, Praha II, Václavské nám. 36.

A přece tedy most

5. září otvírají se brány Pražského vzorkového veletrhu. Touto větou, s nepatrnou obměnou data, zahajujeme PVV už po čtyřicáté šesté. Lze tedy říci, že se stala skoro otrěpanou frází. To by však dokazovalo, že jsme si dovedli v Praze zařídit podnik, který vešel do tradice a že svět s ním počítá, ač se současně pořádá pět veletrhů a těsně před námi bylo a hned po nás bude několik dalších podobných veleschůzí kupců a zájemců z padesátky národů.

Mezi jarním a podzimním veletrhem je velká a významná hranice. Hospodářský svět ji určil a vymezil velmi jasně. Je to

pařížská konference o Marshallově plánu.

Měli jsme v úmyslu zúčastnit se jí, ale po bedlivějším studiu průvodních okolností rozhodli jsme se do Paříže nejet. Tisk na západě vykřikl, že železná opona definitivně spadla a že s námi už není žádná řeč.

Podívejme se tedy na 46. veletrh pod tímto zorným úhlem. Jsme hospodářsky za železnou oponou, nebo nejsme?

Pohled na tabulku našeho zahraničního obchodu ukazuje, že daleko více obchodujeme se západem, zejména se Spojenými státy, s Anglií, malým Švýcarskem, Švédskem a Holandskem, než se státy východními, kde velký Sovětský svaz figuruje v naší zahraniční bilanci až na osmém místě, a Polsko, Jugoslavie, Bulharsko těžko někdy dosáhnou obrátit, jaké máme s dodavateli a kupci z t. zv. západu.

Jak se projevuje politické rozdělení světa v účasti na veletrhu, který 5. t. m. uvítá první návštěvníky? Listina přihlášených vystavovatelů a stohy korespondence z celého světa dokazují, že se nám nikdo nevyhýbá, že nás nikdo nebojkotuje za to, jak řešíme své politické problémy a jak jsme rozřešili i některé otázky, spojené s průmyslem a výrobou. Ani v jediném případě nebyli naši výrobci nebo obchodníci odmítnuti proto, že máme takovou a ne jinakou vládu, že jsme za železnou oponou, nebo proto, že jsme odřekli účast na pařížských poradách o Marshallově plánu.

Zato došly do republiky přečetné dopisy, v nichž si zákazníci stěžují, že zboží, které jsme dodali, neodpovídalo vzorkům, že výrobky mají kazy, že jsme po uzavěření obchodu zvyšovali ceny poukazem na zvýšenou režii podniků.

Nemáme v hospodářství těžkosti rázu politického.

ale máme obtíže a svízele proto, že v některých podnicích (a stále je jich dost) nerozhodují lidé s pocitem odpovědnosti. Jsou liknavci, kteří nepovažovali za nutné odpovědět zahraničnímu zájemci, jinde se domnívali, že dosud je ve světě hlad po zboží jakékoli hodnoty, a poslali výrobky podprůměrné jakosti, jinde jsou i v mamutích podnicích v čele hospodářství nešikoví, kteří se na obchod dívají jako na politiku.

Vedení Pražských vzorkových veletrhů učinilo riskantní pokus. Chce jim dát heslo „Veletrhy jakostního zboží“. ačkoli není ještě známo, jaké zboží na veletrhu uvidíme, čím nás chtějí překvapit soukromí podnikatelé a o kolik šly vpřed podniky znárodněně.

Na jaře si naši obchodníci a výrobci uvědomili, že veliký zlom v nazírání na obchod přišel mnohem dříve, než se očekávalo. Každý výrobek byl kupujícím dokonale prozkoumán. Nastalo ono ohmatávání zboží, často v pravém slova smyslu, prohlížení pod lupou, rozplétání vláken, natukávání ploch, srovnávání s cenami za podobné zboží z jiných zemí

— a teprve pak se podpisovaly smlouvy. Bylo jich na jaře daleko méně a mnozí odcházeli z veletrhu zklamáni. Padlo do zimy 1946 platicí mínění, že ve světě je nedostatek zboží a že bude možno prodat každý šmejd, každý zmetek.

Brzo oživila touha po jakostním, dobrém zboží. Měli jsme příležitost shlédnout začátkem května Britskou průmyslovou výstavu v Londýně (British industries fair) a koncem května Pařížské trhy (Foir de Paris) a tam jsme viděli, že honba za jakostí, prvotřídností, přesností a ladností výrobku už ovládla obchod definitivně. Tím ovšem stoupá vybíravost kupců a v soutěži nastává ostrý boj.

Výkladní skříň imperia

Byla kouzelně krásná výstava v Londýně. Na ploše 90.000 m² v Earls Courtu a v paláci Olympia ukázalo na 3100 vystavovatelů to nejlepší z nejlepšího. Každý stánek byl jako ze škatulky, vzdušný, svěží, pestrý a přitom neobyčejně vkusný. Neuvěřitelně krásný dojem zanechaly tyto trhy, jimž Angličané dali název Výkladní skříň imperia. Návštěvník v nich našel vše, nač si jen vzpomněl. Největší údiv vzbudily technické novinky, malé i velké, od patentních drobností pro dětský věk, až po pět modelů televizních přístrojů a nejsložitější radary pro letiště.

Něco jsme měli s BIF společného: Velmi dlouhé dodací lhůty. Ve všech stáncích, kde jsme se na to tázali, dostali jsme málo uspokojivé odpovědi. Patentní kalamaň, právě tak jako malý fotografický přístroj, nebo přenosný kuffrikový diktafon, nebo stenografický stroj mohli výrobci dodat v nejlepším případě teprve za několik měsíců.

Přirovnávat Britskou výkladní skříň s PVV je ovšem ošidné. I když funkce obou veletrhů jsou v jádře stejné — snaha uzavřít co nejvíce obchodů vystavených výrobků —, nejsou si podobny další okolnosti. BIF mají k dispozici pro veletrhy asi 90.000 m² plocha našich nedosahuje ani poloviny. BIF mají přitom dva vzdušné paláce, kde je možná cirkulace statisíců současně. U nás v paláci PVV i na Starém výstavišti je o veletržních nedělích tak hrůzná frekvence, že návštěvník je nesen proudem a pohybuje se jako hlemýžď vpřed, aniž měl možnost vše si dokonale prohlédnout. Vyplýnuhá tedy nutnost zavést dny, kdy na veletrhy mají přístup jen vážní zájemci, jen obchodníci.

Foir de Paris

Přirovnání s pařížskými veletrhy je už zcela vyloučeno. V Paříži bylo 8.500 vystavovatelů a měli k dispozici plochu 400.000 m². Podle plánu se vypočítalo, že návštěvník by musel ujít 20 kilometrů, kdyby šel všemi uličkami mezi stánky. Aby pořadatelé přece jen umožnili shlédnout aspoň větší část Foir de Paris, čekaly u brány elektromobily, které nehlučně projížděly po cestách obrovského výstaviště. Zájem o FDP byl tak obrovský, že je od 10. do 26. května navštívily tři miliony lidí. A protože příští FDP uvidí asi čtyři miliony osob, uvažují pořadatelé o dalším rozšíření výstavní plochy.

Prostorově jsme v Praze stísněni tak, že jakýkoli vnější rozmach je téměř nemyslitelný. Palác nelze nadstavbou zvýšit, ani přístavbou rozšířit. Průmyslový palác je zastaralý, šedesátiletý veterán, a už pomýšlí na odchod do pense. Novostavby? Vidíme příliš dobře, jak to u nás vypadá se stavebním ruchem. Ve dvouletce sotva v tom dosáhneme čtvrtiny toho, co bylo určeno v plánu.

Filiálka PVV — BVV

Pro PVV snad je možné jiné řešení, které předkládáme jako námět. V Brně jsou rozlehlé pavilony, které tam zbyly jako památka na výstavu soudobé kultury z roku 1928. Ne-

poznámky

víme, jak zpustly a co je v nich dnes. Občas se však slyší stížnosti, že tam jsou zakopány miliony. Nestojí za úvahu využít ladem ležících 30.000 m³ pro zřízení filiálky PVV? Pro Australana, Inda, Američana, Brazilce, ba i pro Londýňana a Francouze je už celkem lhostejné, jede-li z Prahy ještě kousek dále, 255 km na východ. Pro Jugoslávce, Bulhary, Rumuny a zejména pro Slováky z Bratislavy a z končin od Bratislavy až za Teplou je Brno průjezdní stanicí, kde by bylo možno vždy cestu přerušit. Také celá východní a jižní Morava i část střední projíždí Brnem při cestě do Prahy.

Bylo by tedy technicky dobře možné přeložit na příklad trh hospodářských strojů, trh kůže (Zlín, Slovensko), chemickou výrobu do Brna, tak jako BIF část svých expozic má v Birminghamu. Brno je vůbec napořád ochuzováno o větší podniky celostátního významu. Jeho růst, jeho průmysl a zejména to, že válkou značně utrpělo — daleko více než Praha —, měly by se k Brnu obrátit zraky panů z PVV, ukázalo-li by se, že v Brně jsou předpoklady pro přeložení části PVV.

Budíž nám tu vzorem malé Švýcarsko, které pořádá podniky rázu veletrhů v několika městech, z nichž Basilej, město nikoli hlavní a nikoli největší, dominuje. Snad právě chystaná výstava Z ů k o v Curychu ukáže světu, jak lze z něčeho vystavět něco. Budíž vzorem i Francie, kde kromě pařížských veletrhů bývají další v Lyoně a v Marseilli.

Konstatujíc tyto možnosti, můžeme se vrátit k začátku naší úvahy o tom, jsme-li hospodářsky za železnou oponou, hořil-li nás západ definitivně do východní oblasti. Chtěli jsme být mostem mezi východem a západem a přáli jsme si, aby si u nás v srdci Evropy podal ruku východ a západ, od kterého dělítka utíkat znamená strkat hlavu do písku a nevidět světovou konstelaci.

Jestliže se toto přání neplní v politice, protože síly jsou příliš veliké, můžeme se o to pokoušet na poli hospodářském. Tam stále máme daleko více naděje na jakýs takýs úspěch. A přece jen bychom zůstali mostem mezi východem a západem.

Už tento 46. veletrh, pořádaný po pařížské konferenci o Marshallově plánu, ukazuje cestu. V Praze budou mít samostatné expozice Sovětský svaz, Polsko, Jugoslavie a na druhé straně Belgie, Švýcarsko, Švédsko a Anglie. Chceme jistě prodávat na východ i na západ a s obou těchto stran chceme také kupovat, nemluvě o jihu a — severu.

Co dělají Němci?

Při zmínce o severu je řeč o německém průmyslu při zahájení PVV zcela na místě. Německo se průmyslově staví na nohy s neuvěřitelnou rychlostí. Jen slepotou raněný nevidí. Německo už má také své veletrhy a po hanoverském přichází lipský a příštího roku se s veletrhy objeví i další německá města. Budme proto připraveni na to, že k nám budou přijíždět obchodníci ze světa a budou říkat: „Jste příliš drazí!“ Totéž zboží, snad ještě o něco lepší, máme v Německu až o čtvrtinu levnější. (To není výmysl, to je fakt, který platí už dnes, na příklad ve skle.)

Hrozí nám tedy takový vývoj situace a příštím rokem už to zřejmě pocítíme. Povíme si snad při 48. veletrhu za rok na podzim, kolik pravdy je ve varování před nebezpečím německého průmyslu, který do roka bude nejméně v polovině odvětví naší výroby nejvýznamnějším konkurentem.

Bylo by proto neodpovědné od každého, kdo bude letos na 46. PVV nezachovávat fair play v mezinárodním obchodu. Jedna připomínka se nabízí sama: Řeklo se, že revoluce se nedělá v rukavičkách. Nutno však připomenout, že také do práce se nechodí v rukavičkách. To si třeba plivnout do dlaní a do rachtoty se nutno dát s fortem a s chutí, s nepodroušenou morálkou, a zejména s odborníky v čele závodů. Při výrobě se nemá myslet na hru politiky, má se myslet jen a jen hospodářsky.

Edvard Čenek

Vyřídte urychleně případy malého dekretu

Článkem III. zák. z 19. 12. 1946 č. 246 Sb. bylo stanoveno, že případy malého dekretu v den 4. května 1947 v I. stolici neskončené mají býti okres. nár. výbory postoupeny okresním soudům trestním. Mnoho trestních nalézacích komisí snažilo se použít i využití své příslušnosti ve věcech malého dekretu až do posledního dne a tak došlo v posledním měsíci před 4. květnem 1947 k překotnému vyřízení řady případů, které nebyly ještě k rozhodnutí naprosto zralé, hotové, kde namnoze nedošlo ani k výsledku vývodních svědků nebo k výsledku nařčeného jako obviněného, nebo kde nebyly zjištěny všechny skutkové a právní náležitosti trestního jednání, nebo kde nálež byl vyhlášen v nepřítomnosti obviněného atd.

Takto narychlo »skončených« případů bylo u některých trestních nalézacích komisí tolik, že komise nestačila ani sepsati ani doručiti včas písemné nálezy a tak se stalo, že mnohých bylo doručeno odsouzenému až po 5. květnu 1947, tedy v době, kdy doručující úřad po právu již neexistoval. Takové případy nelze nejen po věcné, nýbrž ani po formální právní stránce pokládat podle cit. zákona č. 246/46 Sb. za skončené. V příčině té poukazujeme na novinářské články, kde byla tato otázka diskutována a kde úsudek odborníků vyzněl v tomto smyslu. Samo studijní oddělení min. vnitra ve svých oficiálních vysvětlivkách uvádí na str. 58, že nelze-li nálež doručiti, nelze ani vykonati trest, z čehož plyne, že i ono pokládá případ za skončený teprve doručením trestního nálezu.

Důsledně dalo ministerstvo vnitra koncem května t. r. okresním národním výborům pokyn, aby takové případy jako neskončené podaly k dalšímu řízení okresním soudům trestním. Ale prve než se tak stalo, vydalo min. vnitra nový pokyn, kterým uložilo ONV, aby takové případy přece jen podaly zemským nár. výborům k rozhodnutí o podaném odvolání. ZNV pak byly poukazány, aby odvolání nevyřizovaly, dokud se jim nedostane dalšího pokynu.

Takový chaotický stav je neudržitelný. Znamená to především další značný odklad ve vyřizování těchto případů, jež v zájmu vnitřního klidu měly býti již dávno zlikvidovány. I zločinec má lidské právo, aby o jeho provinění bylo co nejrychleji rozhodnuto. Naše soudy také i o nejtěžších kriminálních zločinech rozhodují zpravidla v době ne delší 2—3 měsíců, kdežto dnes je u nás tisíce osob, o jejichž vině či nevině nebylo ani po dvou letech ještě rozhodnuto. Takový velký průtah znamená i podstatné zřízení obrany obviněného, neboť mnozí jeho svědkové mohli zatím zemřít nebo stali se nezvěstní (pohraničí), listiny se ztratily, mnozí svědkové se již na vše nepamatují atd.

Ale nejde jen o to. Nejsou mezi obviněnými sami kolaboranti. Velká část nařčených jsou lidé nevinní, kteří se dostali do sítě malého dekretu jen proto, že mají nějaký majetek, na nějž si činí zásluh jině osoby, nebo proto, že se někomu stali nežádoucími, překážejí mu nebo někomu šlápli kdysi na kuří oko. Osobní msta, zášť, nenavist slaví v těchto udáních orgie.

A nyní si představme osud těchto nevinně nařčených ubožáků. Podle usnesení pražského ZNV odpirá se jim vydání osvědčení o státní a národní spolehlivosti, oni musí u svého MNV, kde jsou třeba vázeni a čtení jako dobří vlastenci, mistopřísežně doznati, že jsou kolaboranti, nemohou ani prodati a koupiti nemovitý majetek, jsou vyloučeni z některých povolání a zaměstnání, nemohou konati různé veřejné funkce, jsou vyřadění z volebního práva, jejich majetek dává se zhusť do národní správy atd. Jsou to zkrátka pariove, vyvrhelové lidské společnosti, lidé bez cíti a bez práva — přes-to, že jsou zcela nevinní a že se komusi událo svým křivým svědecktvim nebo udáním připraviti jim osud takových vyděděnců. Ba nesmějí zpravidla ani svého udavače soudně stíhati a tam, kde by to mohli, je stíhání vyloučeno, neboť čin udavačův dlouhým trváním trestního řízení proti nařčeným zatím se promlčel.

Co dobrých a schopných našich je dlouhým trváním takového »očistného« řízení vyřadeno z našeho života! A to v době, kdy těžce sháníme každého pracovníka a vodíme k nám raději cizince, aby nám pomohli. Takového hazardérství s pracovními silami nedovolují si ani státy početně nás daleko převyšující. Zjednali si tam již dávno nápravu, ať již

všeobecnou amnestií či urychleným vyřízením takových případů.

Každý odklad je tu nejen těžkou křivdou, nýbrž i národní škodou. A křivda je něco, co se nejhůře snaží. Mnozí z nich jsou již lidé staří, ba mnozí již v průběhu vleklého řízení zemřeli s neodčiněnou křivdou, s příhanou národní nevěry, zač trpí i jejich děti.

Pokud spojuje praxe trestní řízení pro malý dekret s tak těžkými důsledky pro svobodu, čest a majetek naroučeného občana, jak tomu není ani u nejtěžších zločinů kriminálních, je jisté právem každého takového občana, aby se státní správa postarala všemi prostředky o to, by tento bezprávný stav, který je v rozporu se základními ústavními zákony, byl co nejrychleji zlikvidován, jak se to už stalo ve všech ostatních státech.

Okamžitým postoupením takových případů okresním soudům trestním přispělo by se velkou měrou k jejich urychlenému vyřízení. Stačí poukázat na osvědčenou rychlost, spravedlnost a nestrannost těchto soudů. Budou-li však takové „skončené“, ve skutečnosti však nehořově, nezralé případy předkládány zemským národním výborům, znamená to, že tyto úřady budou musít celé řízení znovu u nižší instituce dát provádět. Při velké přetíženosti ZNV a obrovném počtu případů u nich dosud nevyřízených, způsobilo by to další veliký odklad (2—3 let). Dojde-li k odstoupení věci přímo okresním soudům trestním, odpadá jedna instance.

Mnozí odsouzení dověděli se u trest. nalézacích komisí, že jejich spis bude odstoupen okresnímu soudu trestnímu a tam projednán, nepodávali tedy ani odvolání, důvěřující ve stálost a nezměnitelnost vydaného pokynu min. vnitra. I tato okolnost mluví pro to, aby zůstalo při prvním pokynu min. vnitra.

Za „skončený“ nelze naprosto pokládati případ, který byl vyřízen kontumačním, t. j. v nepřítomnosti obviněného vydaným trestním nálezem. Srovnej § 72, odst. 2 správ. řízení a § 478 tr. ř. Takovým kontumačním nálezem (rozsudkem) není nikdy případ skončen, nýbrž teprve jeho doručení obžalovanému. Byl-li tedy takový nález doručen až po 5. květnu 1947 a odsouzený nepodal odvolání, nestává se nález podle zák. č. 246/46 Sb. vůbec právoplatným a nelze jej vykonat, neboť doručení, jež se stalo nepřislusným resp. již neexistujícím úřadem, nemá právního účinku. Trestní nález, vydaný v nepřítomnosti obviněného, je podle zák. č. 246/46 Sb. pokládán jen za pouhé interní opatření úřadu. (Srv. čl. III. 2. odst. 2. věta zák. č. 246/46 Sb.) U takových kontumačních nálezů není nejmenší pochybnosti o tom, že jimi trestní řízení u TNK skončeno nebylo a že podaná odvolání proti projednání jich u ZNV musil by tento úřad respektovati a svou nepřislusnost vysloviti. V záporném případě došlo by nepochybně ke zrušení rozhodnutí ZNV, podal-li by odsouzený proti němu stížnost k nejv. správ. soudu. Představme si jen ten obrovský počet stížností!

Není zajisté v zájmu státní správy, aby docházelo k takovým hromadným stížnostem k nejv. správ. soudu a bylo by jistě lépe, kdyby min. vnitra s největším urychlením tuto ožchavou otázku rozřešilo tím, že vydá pokyn, aby všechny případy, u nichž nedošlo k doručení nálezu před 5. květnem 1947, byly ihned postoupeny příslušným okresním soudům trestním. S. K.

Brána do života

Zase nový školní rok před školáky i studenty, před učiteli i profesory. Rok nové práce, nové odpovědnosti, odpovědnosti starších za ty mladší, odpovědnosti za budoucnost národa. Nebude to ještě rok realizované už školské reformy, od které někteří čekají u nás zázraky, jako se v této zemi snad od všech zákonů čekají vždycky zázraky, pokud kde na nějaký narazíme, mohou mimo mílého Pánaboha dělat jen a jen živí lidé a ne mrtvá, sebe dovedněji koncipovaná, norma. Lidé, kteří suchou literu zákona naplňují nebo předbíhají. Změnu ducha výchovy a lepší pedagogické výsledky od pouhých školských předpisových reformech nikdo rozumný nemůže a nebude čekat. Norma může učitele obdařit jlným, honosnějším a zvučnějším titulem, ale žádná norma ze špatného učitele dobrého či lepšího učitele neudělá. Měli jsme u nás školské reformátory před školskými reformami. Znamenitě a vynikající pedagogy z řad učitelů národních škol dávno před uzákoněním vysokoškolského vzdělání učitelského. Učitelé našich národních škol a naši středoškolské profesory za rakouské nesvobody v nesvobodné škole uměli dělat skutečné díly a zázraky. V celém Rakousku tuším se učilo podle po-

četnic prostého moravského učitele. Český slabikář s Alšovým obrázkem byl slabikářem vzorným. Ujal se u nás zvyk povyšně pomíjet a bagatelisovat, co vykonaly pro mravní i naukovou výchovu národa předchozí generace. Je to strašná ohyba, všichni ji cítíme, ale málokdo se odváží veřejně tuto dávno poznanou pravdu říct, aby nebyl pranýřován za reakcionáře. Ze staré české školy národní i střední odnášeli si naši otcové i dědové pomalu víc, než jsme si odnesli z novější školy my a než si zejména z dnešní všelijakým pokusnictvím přetížené školy odnášejí ročníky mladší a nejmladší. Tak zvláště měšťanka vychovala našemu národu tisíce a tisíce vzorných obohodníků a řemeslníků se smyslem pro praktický život i s dobrými základy všeobecného vzdělání. Ani naše střední škola, jak pěkně osvědčil nedávno zejména prof. dr. Hlavatý v »Dnešku«, nebyla tak špatná, za jakou je prohlášována často dnes. Učitelské ústavy, z nichž vycházeli naši učitelé, nebyly těž institucí tak zpuchřelou a nemožnou, za jaké jsou dnes označovány. To naprosto neznačí, že by rozumný člověk neviděl vady našeho školského systému a nutnost jeho reformy. Ale rozumný člověk se také ptá: co obceme vlastně od našich škol, čím mají být, pokusnými laboratořemi nebo přípravami do života?

Oč jde při školských reformách, o pouhou otázku učitelského stavu, nebo o problém týkající se celého národa a nejen učitelé té nebo jiné kategorie? To, co se vytýká dnešní škole, je zaviněno její organizací nebo nějakými příčinami hlubšími, souvisejícími s názory na učitelské poslání u těch, kdo na školách dneška učí? Havlíček ne nadarmo učitelské povolání nejednou přirovnával k povolání kněžskému — není vada dnešní školy také do značné míry v tom, že četní učitelé své povolání považují spíše za úřad než za duchovní misii? Kolik takových otázek slyšíme dnes a ve formě daleko zřetelnější od rodičů, kteří si pozorněji všimají školy, kolik takových otázek slyšíme z úst příslušníků naší starší učitelské generace, té generace, která se svému povolání věnovala opravdu s náboženským zápletem. Tehdy ještě nefadila mezi našimi učiteli »inspektorská« nemoc, tehdy největší citlivostí každého učitele bylo opravdu naučit se, učit a ne tu či onde úřadovat a úřednickovat. Vybudovali jsme v posledních dobách velmi široce výzkumný pedagogický ústav a naši pedagogové v něm velmi důkladně a velmi extensivně na všech statistikách a diagramech úřadují, ale vyrostli naši pedagogové v posledních letech nějaký Josef Ulehla? Máme mezi našimi mladšími učiteli prakticky výrazné učitelské individuality jako jsme mívali? Nezdá se vám, přátelé, že u nás — a nejen ve škole — umíme ze všeho udělat buď vysokou vědu nebo strašně přísný úřad, ale že životu jeho daň odvádět neumíme? Brána do života, škola. Je ta brána vybavena tak, jak by u národa malé velikosti, u národa, na nejexponovanějším místě evropské pevniny, u národa, který ani v budoucnu nebude chráněn před německou agresí, měla být po všech stránkách vybavena? Školy papírů se u nás už popsaly o školské reformě, věnovala se však dostatečně pozornost těm vlastnostem povahovým, jež by si měl právě z české školy český žák v této době odnášet a bylo i po stránce naukové při všech těch školských reformováních a plánech střízlivě a s havlíčkovským a masarykovským realismem hleděno na otázku, co bude od absolventů českých škol chtít náš denní život, poměry, v nichž jsme, hospodářské starosti, které na nás čekají? Rodičové si tyto otázky kladou, kladou si je i naši učitelé? Nebojme se o těchto věcech mluvit, je to naše občanská povinnost. Pan prezident republiky při svých projevech o školských otázkách mnohé tyto starosti odvážně naznačil za nás všechny. Děkujeme mu za otevřenost, s kterou o všech těch otázkách hovoří — a věnujme všichni škole, dílně budoucnosti národa, větší pozornost než dosud. Neboť školské otázky, opakují, nejsou jen otázkami, jež by měly a směly zajímat pouze učitele či profesory. Tyto otázky mohou, musejí a smějí zajímat celý národ. A nejen na začátku či na konci školního roku, a nejen před uzákoněním nového školského zákona. Jirí Z h o r

Co s Národní frontou?

Ti, kteří nám před více než dvěma léty předložili nový pořádek českého stranictví, nemohli si stěžovat, že by narazil na nesouhlas. Protože za války málo rozhodovalo, u které politické strany kdo byl, nýbrž jaký je, přijali čeští lidé s radostí, že v novém uspořádání stranictví se pamatuje také na Národní frontu, která se bude starat o to, aby čtyři české strany nezapomínaly, že jsou čtyřmi mohutnými větvemi vyrážejícími z téhož kmene. I to bylo přijato s uspo-

kojením, že v Národní frontě — jejíž název ne každému byl po chuti — se počítá s užší spoluprací socialistických stran vytvořením zvláštního bloku.

Optimisté se tehdy damnívali, že hlavní slovo bude mít Národní fronta. Strážliví věděli, že politické stranictví je nutné v demokracii a počítali s tím, že velmi záhy ukáže, co dovede. Jejich očekávání se naplnilo nad jejich očekávání. České stranictví jako by nesplnilo jen svoji dvouletku, ale jako by mělo za sebou již aspoň dvě pořádné pětiletky. Politické strany jsou výrazným znakem demokracie; jsou důsledkem a projevem odlišných názorů. Chceme-li, abychom v demokracii mohli hájit a uplatňovat různé názory, musíme přijmout politické stranictví. Nemusíme je ovšem přijímat tak, jaké je. To je a bude věcí lidí. Bude na nich, zda chtějí být politickými klerikály či chtějí-li k své straně patřit rozumnou, klidnou, uvědomělou oddaností. To je věcí obyčejné civilní odvahy. A někdy i to slovo vypadá příliš hrdině. Stačí, budou-li lidé v politických stranách takovými, jakými jsou v soukromém, osobním životě, ve kterém pesuzují lidi ne podle toho, v jaké straně jsou, ale podle toho, jací jsou. To velmi často není věcí osobní odvahy; stačí jen, přihlásit se otevřeně k tomu, jak to je a jak to lidé opravdu cítí.

Politické stranictví již dlouho opustilo u nás své rozumné meze; přestalo být demokratické a stalo se malým tyranem. Což je věcí Národní fronty. Nepředstavujeme si, že Národní fronta bude pomezím soudcem, který bude dávat pozor na každý přehmat, který se stane na čáře, dělicí hrádce různých politických stran. Nepředstavujeme si také, že Národní fronta bude dělat drába, který bude dozírat nad každou maličkostí z jedné ze čtyř politických domácností. Nechceme od Národní fronty nějaké nemastné neslané svornostářství, už proto, že není možné a nikam by nevedlo. Nepředstavujeme si Národní frontu jako jediný květináč v národních barvách, ze kterého budou vyrážet ve vši svornosti čtyři pruty s lističky s odznaky čtyř českých politických stran. Nepředstavujeme si Národní frontu jako kuratorium, které tak dlouho bude míchat programy a požadavky čtyř stran, až z toho dostane nápoj, který nikomu nebude chutnat.

Za války se potkávali lidé, které politické stranictví hodně rozvedlo. Válka je svedla. Vzpomínali na to, jak se hádali a těšili se, jak se jednou budou zase hádat. Válka skončila a lidé se zase scházejí. Zase jsou v jiných politických stranách. Už to přišlo: mohli by se hádat. Ale nějak se jim do toho nechce. Tak nějak cítí, že politické strany, i když si otevřeně a od plie mohou říci, co si o sobě myslí, přece by mohly jen najít nějaký modus vivendi, a to daleko slušněji, než jak se dnes vytvořil.

Co chceme od Národní fronty? Nic jiného, než aby byla a aby se nějak projevila. Rozumně a účinně. Ve většině lidí žije stranictví, ale žije v nich také duch Národní fronty. Tito lidé čtou projevy velmi významných lidí o tom, že dlouho budeme musít počítat s vládou Národní fronty. Čtou to a souhlasí s tím. Budeme-li opravdu na dlouho odkázáni na vládu Národní fronty, pak je také potřeba, abychom tuto Národní frontu nějak cítili, viděli. Abychom viděli, že vedle hádajících se stran je tu Národní fronta, která rozhádané partnery časem klidně, ale důtklivě upozorní, že vedle věcí, o které se hádáme, jsou také věci, které na nás doléhají a o kterých bychom se příliš mnoho hádat neměli. Bylo-li v rozhlase člověkem, kterého lidé rádi poslouchají, řečeno — ne pesimisticky, ale tak nějak smutně, z raněného lidského srdce — že se připozdívá, víme-li jak to vypadá ve světě, jak vypadaly žně, jak se musíme hodně polepšit ve výrobě atd., pak vidíme, že vedle institucí, které hovoří k straníkům, by měla být také instituce, která by hovořila k českým a slovenským lidem. Tou by mohla a měla být Národní fronta. I v dobách přebujelého stranictví jsou u nás lidé, jejichž projevy poslouchají lidé ze všech politických stran. Národní fronta nebude mít smysl, bude-li jen pořadatelem, který bude dbát, aby se zachránila situace, když už souhra čtyř přešla v otevřenou hádku. Národní fronta bude mít smysl jen tehdy, dovede-li najít dosti širokou, ale přes to velmi určitou cestu pro čtyři politické strany, dovede-li být více, než jejich mechanickým součtem, dovede-li být jejich rozumnou synthesou. Je mnoho faktů, které hovoří pro Národní frontu. Konec konců více bude záležet na lidech v Národní frontě. Lidé dole — aspoň velmi mnozí lidé — by uvítali, kdyby vedle silného stranictví byla v Československu silná Národní fronta. Je však potřeba, aby byli i silní lidé v Národní frontě nahore. Byla nám dána s novým čes-

kým stranictvím a může být nástrojem velmi užitečným. Nové české stranictví bylo přijato a vykvetlo již mnohými květy, které možno nazvat: květy zla. Je potřeba, aby také Národní fronta byla silná.

V. G.

Úroveň

Ve „Vývoji“, který vydává výkonný výbor čs. strany lidové, je také rubrika, nazvaná „Okénko pokroku čtyřnohých proroků“. Vede ji někdo, komu se líbí pseudonym Stračena Buličková. A tato Stračena Buličková si stěžuje, že „Díko-bras“ o ní napsal:

„V redakci tiskoviny, vycházející pod názvem „Vývoj“, se našel redaktor, který shledal, že je kráva... Zvolit si takový pseudonym je skutečně na pováženou a patří k tomu velká dávka upřímnosti a sebekritiky.“

Na to odpovídá „Vývoj“:

„Těší mne, soudruzi, že umíte ocenit moji upřímnost. Ano, nestydím se za to, že jsem kráva, ba nehanbím se ani za svůj dialekticko-materialistický svěťový názor. Proč bych měla zapírat sudokopytnický původ, jako to činí většina z vás? Co jsou vám platny lidské pseudonymy, když vás stejně každý pozná po hlase?“

Po 5. květnu 1945 došlo v českém tisku k četným změnám, které byly odůvodňovány úsilím o zvýšení jeho úrovně; a opravdu jsou některé momenty, které opravňovaly k naději, že by český tisk mohl mít vyšší úroveň než před válkou; má silnější, hmotné základy a nemusí se shánět po obchodním úspěchu za každou cenu; nemusí dávat svým čtenářům špatnou duševní stravu. — Po 5. květnu 1945 byly obavy, aby se v českém tisku neopakovalo stříbrňáctví; sebralo by se však v dnešním tisku už dosti výstřelků, které by stačily na rozhovor o tom, zda v některých listech a časopisech nemá již stříbrňáctví podánu žádost o domovské právo. Nezdá se, že české časopisy by měly mít větší otíkálost než přimáčet články Stračeny Buličkové? Je u nás a ve světě tak málo starosti, bolesti, tak málo čmrd a lidí dobrých i zlých, otázek, námětů, temat, že české časopisy mohou se v klidu věnovat závažnému sporu o redaktorovi, který shledal, že je kráva, a o krávě, která se nestydí za svůj dialekticko-materialistický svěťový názor?

V. G.

Černé mzdy

Nejsou jen černé ceny, jsou i černé mzdy. Proti černým cenám se hodně horlí slovem i písmem. Kolem černých mezd se chodí téměř po špičkách. Proč ten ostych? Je trochu — ale jen trochu — vysvětlitelný. Od let socialisté usilovali — mimo jiné — o zvýšení mezd pracujících. Právem, neboť tyto mzdy byly hladové; právem, neboť — hodna je dělník mzdy své. A proto ten ostych, když se jedná o černé mzdy, neboť není vždy snadné říci, že brát a dávat černé mzdy patří do téže příhrádky, kde jsou uloženy dokumenty o šmelině. Šmelinář šmelí se zbožím. Černé ceny jsou šmelinářství s prací. Rozdíl jsou jen v zevnějšku, nikoli v podstatě.

Jsou povolání, které jsou povýšena z podezření, že v nich jsou černé mzdy. Není mnoho státních zaměstnanců, kteří pobírají černou mzdu. Studie o černých mzdách byla by zajímavým dokumentem doby: její sepsání bylo by značně obtížné právě proto, že se černé mzdy smlouvají a vyplácejí v příšeří. Černé mzdy se mohou projevovat také v tom, čemu se říká: přimhuťování očí. Je to vlastnost, která se po válce rozšířila silně v různých podnikcích, zejména národních, kde zlý osud asociálů (skutečných nebo domnělých) žene k snaze: nebyt asociální. Být všude hezký! Vyjít s každým po dobrém! Nevidět i to, co má být viděno! Nevidět, že někdo přišel až v úterý, když měl přijít v pondělí; nevidět, že někdo odešel v pátek, když měl odejít až v sobotu! Nevidět, když někdo místo práce pro podnik si dělá to, čemu se říká: melouch! Tento melouch straší v mnohých podnikcích více, než strašivall skřítkové kdysi v dolech.

I když budeme sebe více horlit a bojovat proti šmelině, doznáme nakonec, že nejbezpečnější zbrání proti této bolesti je dostatek zboží. Což ukázala Čs. tabáková relikie. S horlením a bojem proti černým mzdám je to podobné. Až bude trh práce nasycen, přestanou černé mzdy. Přestanou, až nabídka a poptávka na trhu práce se vyrovnají. Do té doby si můžeme a musíme pomáhat a odložit ostych v tomto nutném tažení proti černým mzdám.

Někdy stačí nazvat věc pravým jménem. I je proto dobře

řící, že černé mzdy, ač jsou dávány nebo brány, nejsou ničím jiným, než šmelinářstvím. Jeden šmelinář se zbožím, o který je nedostatek. Druhý šmelinář s prací, které je nedostatek. Rozdíl nějaký tu je, není však v podstatě, kterou je — šmelinářství, využívání tísňe druhých, využívání nedostatku.

Chodívali jsme po plenářkách a bouřili jsme proti kapitalismu, který práci ponižil na zboží. Myslíli jsme to upřímně. Ale se stejnou upřímností je potřeba se postavit proti těm, kteří práci ponižují — sami pracující — jen zbožím. Někdo namítne, že nemůžeme nikoho nutit, aby bral méně, když mu dávají více, aby nebral a nehledal vyšší černé mzdy, když jsou stanoveny nižší mzdy normální. Snad. Pak ovšem nemůžeme dobře odsuzovat kokynáře, když pro někoho pod pultem zboží má a pro někoho ne. Vidíme-li ve zboží více, než podmět a předanět obchodování a zisku, vidíme-li v něm věci, které lidé potřebují a chtějí, musíme také v práci vidět více než zboží; musíme v ní vidět pomoc a službu druhým. Brojí-li jsme proti kapitalistům, musíme také brojit proti kapitalistickým. Není zde na místě být ostýchavý. Platí-li někdo černé mzdy, započítá to tomu, pro koho vyrábí. Bohatý může platit černé mzdy. Chudák ne. Mnoho lidí musí dnes doma po svém zaměstnání dělat devatero řemesel. To proto, že nemohou platit černé mzdy. Bohatý je zaplatit může. Chudák si nemůže dát postavit na černo ani psi boudu.

Ne každý pracující cítí socialisticky. Je mnoho socialistů, u kterých socialismus je jen špatnou poválečnou barvou. Není nesocialistické jít proti těmto „socialistům“. Není nesocialistické jít proti černým mzdám. Snad je to někdy a někde paradox: ochrana pracujících proti pracujícím, ochrana chudších proti těm, kteří za svou práci chtějí více, než je slušné a zdravé. Ale je to nutné, upřímné a poctivé.

V. G.

Nedělejte z nás kolonii!

Propaganda pro pomoc našemu zemědělství, které trpí nedostatkem pracovníků, je potřebná i záslužná. Velmi je nyní podporována tím, že při vyhlídkách na letošní úrodu, které se mění každým dnem, kdy rolník marně vzhlíží k nebi, nám všem musí záležet na tom, abychom z ní zachránili, co je možné. Dali jsme si pro tuto pomoc heslo: »Města pomohou venkovu.« protože bez hesel se u nás pomalu už nic dělat nedá, a dohodne-li se někde skupina lidí z nějakého povolání, že opravdu půjde vypomoci na venkov, mluvíme samozřejmě hned o zemědělských brigádách. Ve skutečnosti je to všechno mnohem, mnohem skromnější, jak to stále zjišťují jednotlivé úřady ochrany práce, které touto pomocí i organizací dobrovolných pracovníků byly pověřeny. Nesmí se ovšem pro takovou pomoc agitovat také tak, jak už dvakrát o tom psala s velkou vážností »Obrana lidu«.

»Jsou kraje, kde zemědělci i při vynaložení největšího úsilí těžko zdolávají své práce, ale jsou také kraje, kde není zemědělců, kde jediné a pouze brigády mohou zasáhnout, aby úroda a přírodní bohatství státu nepřišlo dokonale nazmar. Zoufalá je situace na jižní Moravě. Ne snad jedno pole, nýbrž celé lány brambor s bohatou loňskou úrodou leží ladem a čekají na ochotné ruce, které by úrodu sklídily. Brambory vzdor dlouhé zimě neshnily, nýbrž jsou v lepším stavu než skladované. Je ovšem samozřejmé, že již dlouho nevydrží a proto je třeba rychle je sklídit. Správně podotýká náš dopisovatel, že zatím co se apeluje na naše zemědělce, aby pomohli hladovějícímu Bulharsku a Rumunsku, zde tuny brambor očekávají zkázu. Brigády by měly ulehčenu práci, neboť rozmetaců brambor je zde dost v úplně dobrém, pozitivnějším stavu. Jen ochotných pracovníků je třeba.«

Kdo čelí tuto zprávu po prvé, zakroutil snad jen hlavou nad tím, že by až do dneška vydržely v zemi nesklizené brambory, dokonce v celých lánech, ale týž list to opravdu všechno opakoval ještě jednou s tímto dodatkem: »S díky můžeme dnes kvitovat bezprostřední zásah našeho ministerstva zemědělství, odboru IV/6, který si vyžádal od nás bližší informace a přislíbil okamžitě učinit vše, aby se v této záležitosti stala náprava. Tomu říkáme správné úřadování bez zbytečných byrokratických průtahů.«

Tohle je tedy už vážný případ, v němž nejde jen o ty brambory, ale také o úřední pohotovost. Jak rádi bychom ji přijali s uspokojením, kdyby to všechno bylo pravda. Bohužel to pravda není, není to ani polopravda, je to všechno jen propaganda, jakou se bohužel velmi často u nás operuje ve prospěch věci jinak velmi nutných a potřebných.

Pravda je taková, že bohudík na jižní Moravě nejsou

nejen lány nesklizených brambor z loňské úrody, ale ani malá políčka. Zjišťovali jsme si to u všech příslušných úřadů a činitelů v Brně, ve Znojmě i jinde, a všude byla odpověď stejná: tohle je nesmysl. Pouze na jednom místě byla připuštěna možnost, že nějaké brambory nebyly snad sklizeny na polích několika statků na samém pohraničí, které jsou dnes ještě anebo opět opuštěny, poněvadž byly vyplněny tak, že se pro ně nenalezli noví osídlenci. Je to podivný zjev, že někdo nestojí o dobrou zemědělskou půdu v kraji, který patří k neúrodnějším v republice, ale někdo nemůže obdělávat pole holýma rukama, a jistě i osídlenec má právo, aby měl aspoň střechu nad hlavou. O to se musí starat úřady, jejichž je to povinnost. Ve Znojmě bylo toliko známo, že na podzim nebyly včas sklizeny asi dva hektary brambor u Vranova nad Dyjí. Dopadlo to s nimi špatně, poněvadž brzy zmrzly.

Vůbec bylo to s bramborami na jižní Moravě docela jinak. Osídlenci je sklídili včas, ale mnohde je neuložili tak, aby byly chráněny dostatečně před mrazem. Tak namrzlo mnoho brambor ve stodolách i na jiných nedostatečně chráněných místech, ba dokonce i v krechtech, založených většinou neodborně. Velká množství namrzlých brambor musila do lihovarů a dest se jich zkazilo k nepotřebě. V zemědělství se platí dříve všechny zkušenosti a to potvrdila na jižní Moravě i zkušenost s bramborami při jejich první velké úrodě po osvobození. Kdekoliv jinde se snad brambory na polích, pokud nebyly včas sklizeny, mohly udržet, jen ne na jižní Moravě, ujišťoval odborník ze Svazu zemědělců. Zde napadl sníh teprve 10. prosince a do té doby byly vytrvalé tuhé holomrazy. Všechno, co bylo v zemi, zmrzlo. Snad se takto mohly zachránit brambory někde na severní Moravě, kde napadl sníh mnohem dříve, ale i o tom nutno pochybovat. A i kdyby někde brambory v zemi zůstaly a nezmrzly, byly by nyní už k nepotřebě, poněvadž už dávno by vyklíčily a vyrazily. A docela jistě — ani to nelze zamílet, poněvadž to také patří k pohraničí — kdyby ty brambory, schopné jakchokoli zužitkování, v zemi skutečně zůstaly, byly by už dávno ukradeny, protože nikdo by je tak dlouho neuhlídal. Pohraničí není přece žádná idyla.

Všimneme-li si, co všechno nám objasní jedna nesprávná zpráva, chceme-li se aspoň trochu dopátrat pravdy, nemusili bychom nad ní být právě smutni. Obraz z pohraničí, který nám podhlaňuje, není nejhorší a to je vždy dobrá zvěst. Ovšem, voláme-li brigády na pomoc našemu zemědělství na podkládě takových zpráv — v tomto případě jde o brigády Svazu brannosti — nutně sledovanému účelu více uškodíme než mu prospějeme. Ze se i k tomu ochotně připojuje ministerstvo zemědělství jako nejvyšší úřad, je na pováženu, ale ani to mnoho nepřekvapuje. Stejně tak to, že to všechno způsobil pražský list. Tento pohled z Prahy známe až příliš dobře. Přesto budíž nakonec dovoleno říci: »Prosíme vás, milí Pražané, nedělejte z nás takto kolonii.«

76

Řečnictví a řečnění

Jsou dosti často — aspoň u nás — stížnosti na úpadek řečnictví. Jedna prostá rada: pokusit se, aby při různých projevech se hledelo místo na počet a množství řečníků na jakost, úroveň jejich projevů. Rozhodně si nemůžeme stěžovat na nedostatek veřejných projevů; nemůžeme si stěžovat ani na nedostatek řečníků na nich; ale s řečnickou úrovní na těchto projevech už to bývá velmi zlé.

Úpadek řečnického umění souvisí také s úpadkem smyslu pro diskusi. S jakou chutí může mluvit řečník, ví-li, že jeho projev sotva něco změní, protože věc již předtím byla nějak dohodnuta, smluvena, protože většina, protože ti, kteří mají moc, nejsou ochotni vyslechnout názor druhé strany a věnovat mu pozornost? S jakou chutí může mluvit poslanec, ví-li už napřed, jak dopadne hlasování o návrhu, k němuž hovoří, ví-li, že jeho projev už nemůže nic změnit? — Nebylo náhodou, že dobří řečníci seděli spíše v lavicích opo- sice než v lavicích vládních; a nebylo náhodou, že umění řečnickému se nedarilo, když politická, parlamentní reže klapala a dovedla zajistit hladké projednání osnov v plenu směrmořny. Dobrý řečník chce působit, přesvědčovat, získávat; chce mít vliv, formou i obsahem svého projevu. A musí na něj přirozeně působit, ví-li, že jeho projev je řečí do- prázdna, projevem, který má velmi malé vyhlídky, že nějak bude působit.

Dobrou školou pro některé řečníky by bylo, kdyby je-

Jich projevy, zejména projevy trochu dále od Prahy, mezi svými, projevy, o kterých se mnoho nepíše v novinách, byly stenografovány, přepsány a posílány řečníkovi, aby se nad nimi trochu zamyslel. Snad by se zamyslel, že v těchto projevech hovoří docela jinak než ostatní lidé. Hovoří docela jiným nářečím. Politickým. Horlí a bouří slovy, kterých by jinak neužil. O politické situaci mluví větami, kterých jistě neužije, když hovoří klidně, bez vzrušení s některým známým. A mnozí řečníci by mnoho získali, kdyby se učili od jiných; od těch, kteří i na řečnické tribuně hovoří prostě, jasně, srozumitelně. Jednoduchost a prostota zaručuje úspěch i řečníkovi. Mýlí se ti, kteří se k lidu obtěží přiblížit trivialitou, drsností, dělanou neuhlazeností a syrovostí projevu. Snad mají úspěch. Úspěch, kterému se říká: laciný. Daleko obtížnější je usát hovořit o složitých otázkách prostě, vyloučit je tak, aby jim každý rozuměl, daleko obtížnější je hovořit i v politice prostou, lidskou řečí. Už mnoho lidí si všimlo toho, že s řečníkem se stává jakási proměna, když vstoupí na řečnickou tribunu; dostává se do jakéhosi vztřetí, hovoří zcela jinými slovy, větami, než hovořil ještě před chvílkou. Horlí tam, kde ještě před chvílkou hovořil o těžce věci docela klidně, prostě, přesvědčivě. Už nemluví, ale řeční. Už to není hovor s přítomnými. Je to docela něco jiného. I zde je vidět, že t. zv. politika se nějak odtrhla od života lidí, že se stala něčím pro sebe, že si našla i svůj způsob řeči, svůj druh projevu; což jen přispívá k tomu, že mezi lidé jsou utvrzováni v tom, že t. zv. politika je něco, o čem se nemusí příliš starat, protože to nějak obstarají ti druzí, kteří se v tom vyznají. Což je jedna z nesnázi demokracie.

V. G.

politika

Jiří Zhor

Její tvář

Strana komunistická ze všech našich politických stran musí se stále těšit nejpozornějšímu zájmu, ježto je to pořád ještě a patrně ne na dobu krátkou nejpočetnější a nejvlivnější naše politická strana. Tak početná, že její voličstvo po stránce sociologické i po všech stránkách jiných poskytuje obrázek nejpestřejší. Tak vlivná, že její přítavnost i do budoucna je dána především klíčovými mocenskými posicemi, kterých se ve všech úsecích našeho života velmi obratně hned po květnové revoluci zmocnila. Málokde bude asi tato strana s hlediska sociologického tak barvitá.

Naprostu to není u nás jen strana průmyslového dělnictva. Je to dnes i jedna z nejvýznamnějších stran s voličstvem veřejně zaměstnaneckým. Je to i strana úřednická, strana sekčních šéfů a ministerských radů (zajímavé je, že spíše „nižší“ kategorie úřednické i v těch odvětvích veřejné správy, kde se komunisté ujali takřka výlučné vedení, zůstaly svým starým bývalým stranám věrné) — a je to ovšem i strana zemědělská, kam vstoupila i řada velkých sedláků a velmi mnoho příslušníků bývalé agrární byrokracie, i družstevní. V komunistických řadách je dnes i hodně příslušníků povolání svobodných, zejména značný počet advokátů. Komunistická strana zalovila místy i ve vodách církevních (zejména pokud jde o církev československou, při svém založení kdysi hodně se pohybující ve vodách národně socialistických a později částečně i ve vodách ograřních), má dnes i své obchodníky a živnostníky. Mocenskými možnostmi v národním průmyslu přivábila i hodně techniků — je to zkrátka strana všennárodní a všestavovská, záplavou stranické náplavy pomájové z gruntu pozmeněná. V jejich průvodech objevují se dnes krojovaní baráčníci i jiní, a nepochybujeme, že by tato strana byla umožnila existenci i té strašné selské jízdy, kdyby se byli její jezdcí ustavili jako odbor KSC.

V čele strany v ústředním jejím vedení, zůstávají především její staré, v dřívějších bojích osvědčené osobnosti.

Venku však na mnoha místech i čelné posice ve straně zaujali novokomunisté, často lidé s dlouhou praxí samosprávnou i spolkařskou. Tito novokřtěnci si od starých příslušníků strany odkukují vnější mravy revolucionářské, a hrají si na nejextrémnější revolucionáře. Komunistická strana v r. 1945 svými mocenskými posicemi stáhla k sobě ještě před volbami a ovšem i po volbách množství konjunkturalistů, čekajících na nějakou tu funkcičku, přemnoho opatrníků, chtějících se schovat před domnělými hrůzami sociální revoluce, hodné kořistníků, kteří jdou vždy s většinou a kteří tehdy viděli v komunistické straně svou novou velikou příležitost, a nejednoho (eufemisticky řečeno) kolaboranta, často i těžšího kalibru, domnívajících se, že odznak srpu a kladiva ochrání ho před zvedavostí retribuice. (Ti kolaboranti i kolaborantíkové šli ovšem tehdy i do jiných stran, hledající prostě někoho, kdo by je chránil a za ně se rytířsky bil — snad nejméně vyhledávali sociální demokracii, mocensky tehdy málo významnou a podle úsudku a optického klamu některých předurčenou k zahynutí.)

Komunisté v těch prvních týdnech a měsících popřevratových manipulovali sítím velmi liberálním. Záleželo jim na každé duši i dušince, která by je přiblížila ke kýmžené většině. Později, budiž k jejich chvále objektivně řečeno, začali už mít hledisko přísnější. Při vydávání nových legitimací nevydali novou legitimaci už kde komu, a v některých obvodech začala pracovat už i velmi poctivě myšlená čistka. V některých, ne ve všech. Mnohé kolaboranty a zejména i nejednoho kořistníka a zlatokopa popřevratového komunistická strana leckde zcela zbytečně a na úkor své pověsti do nemožnosti dlouho kryla a někde dosud kryje před doloženými a věrnými výtkami. Že by lidé druhých stran byli čisti jako lilie, to nikdo, kdo má smysl pro spravedlnost, nedovolí si tvrdit. U komunistické strany jako u strany nejpočetnější a nejmocnější jsou však takové případy nejvíce viditelné a vzbuzují nejhluchnější odezvu. Nepochybujeme o tom, že čestní a poctiví lidé v KSC mají nejlepší vůli udělat si ve své domácnosti pořádek a nekřýt ani ty, kdo zneužili nebo zneužívají své stranické moci hospodářsky. Kde komunisté kořistníky či popřevratové zlatokopy kryli, všude se jim to nepochybně na mocenských posicích vymstilo, a v budoucnu ještě zřetelněji (volby) vymstí. Jsou četná místa, kde se zejména bývalí sociální demokratičtí dělníci vrátili z komunistické strany zpět do mateřské strany právě pro takové případy a »vandry domů« tohoto druhu budou tím četnější, čím vedení KSC bude při zjednávání očisty vážavější. Neboť nezapomínejme na skutečnost, že při přílivu členstva do komunistické strany v roce 1945 nešli do ní nově jen bezcharakterní májovcovi konjunkturalisté, že šli tam i velmi četní poctivci a opravdoví socialisté, sociální demokrati i národní socialisté, kterým se zezdalo, že budování socialistického státu bude se u nás dít režimem jediné strany, a kteří, jako socialisté, nechtěli této socialistické příležitosti nevyužít.

Mnozí lidé tehdy vstup do komunistické strany odúvodňovali sami před sebou i před druhými věčností k Sovětskému svazu. Necháпали, že je možné vyznávat co neupřímněji nutnost nejužšího svazku spojeneckého se SSSR, který je skutečně jediným garantem naší státní nezávislosti a našeho trvalého odgermanisování, a neztotožnit se s komunistickou ideologií. Ti lidé, jež buď jejich socialismus nebo jejich rusofilství a slovanství v r. 1945 zavedly do komunistické strany, mohou dnes už jasně vidět, že ani na socialismus ani na rusofilství a slovanickou politiku nemá a nemůže mít komunistická strana u nás patent. A že naše speciální československá cesta k socialismu, cesta našemu hospodářskému vývoji i našemu kulturnímu klimatu nejvlastnější, je cestou jedine správnou. Komunistická strana by si těžko tyto lidi natrvalo udržela, kdyby neprokázala, že jak s očistou, tak s respektováním demokratické cesty k socialismu myslí to poctivě.

Ti ovšem, kdo již dnes vykládají, že nastal masový od-

klon od komunismu, předbíhají svými nereálnými vývody skutečnosti. Odklon od komunistické strany u nás při určitých rysech české povahy nebude nějak překotný. Daleko spíše jest možné stále větší přizpůsobování komunistické strany Československa všem našim poměrům a našim potřebám, právě pod vlivem vnějšího tlaku agitačních možností těch druhých. Tím momentem, kdy by komunisté u nás odchýlili se od důrazné vyzvedané své dnešní státotvornosti, ztratili by v této zemi masu. Jako museli chtít nechtět i Masarykův kult zahrnout do svých agitačních prostředků a jako museli a musí při všech příležitostech zdůrazňovat své kladné stanovisko k dnešní hlavě státu. Masaryk a Beneš i lidu v komunistické straně organisovanému jsou stále ještě vždy víc než kteříkoli jiní cizí vůdci. Komunisté, nechtějí-li se dostat do rozporu s duší českého člověka, musí s touto skutečností počítat. Nesmějí též zapominat, že v naší zemi ti, kdo pevně budou hájit osobní občanské svobody, zasáhnou svým hlasem a svou mravní autoritou i do jejich řad. Marně se tomuto vlivu vzpírají přísnosti svého organizačního řádu, svými kadrovými komisemi a svými desátníky. Všechna tato polovojenská zařízení a všechno, co má sebevzdálenější diktátorskou přichuť, netěší se a nemůže těšit pochopení a vkusu českého člověka. Český člověk, i český komunista, má především svou hlavu a svou páteř, svůj způsob myšlení, český způsob, a na tomto faktu nic nezmění stranicko organizační vojna jako řemen'. Secese českých intelektuálů z komunistické strany před válkou ukázala, že český člověk si nikým nedá foukat do své kaše.

Je zajímavé pozorovat, jak speciálně české a československé poměry formují některé naše vůdcovské individuality komunistické velmi výrazně a k tvářnosti ne nesympatické. Jsou ovšem muži vzdorující psychologii, muži, kteří našemu lidu rádi by vnucovali formy jednání, jež jsou s jeho duší v zásadním rozporu. Lze snadno prorokovat, jaký bude osud těchto, také politiků, z řad komunistické strany. Proti duši národa ještě nikdo beztrešně nehřešil. Abychom mluvili konkrétněji: že je dnes takový Gottwald a takový Nosek blíže duši národa než takový Zdeněk Nejedlý, o tom nelze pochybovat. Nový důkaz, že velmi často lidé opravdu z lidu vyšli mají státničtější a političtější instinkt než intelektuálové. Hovor o tomto thematic zavedl by nás ovšem zase docela jinam, k debatě o rozdílu mezi intelektuálštinou a mezi vzdělaností. Což ovšem není už problém, týkající se jen strany komunistické.

filosofie a psychologie

† PhDr. Josef Staněk

Nietzsche a Němci

Nietzsche nechyběl na stole velitele koncentračního tábora sachsenhausenského a povaloval se — ve vazbě stejně přepychové — i v bytech ostatních SS-manů.

Známy filosof Friedrich Nietzsche je odstrašujícím příkladem, jak učení velkého myslitele může být zneužito k politickým cílům. Hitlerovo hnutí se zmocnilo Nietzscheho pojmu »nadčlověk«, a tvrdilo, že nadlidmi jsou Němci. A přece nikdo se tak ostře nevyssloval proti Němcům a nacionalismu, jako Nietzsche.

Pokud se týče nacionalismu, praví ve svém vlastním životopise *Ecce homo* tam, kde mluví o spisku Případ Wagnerův, kapit. 2. (kapesního vydání spisů svazem XI., str. 371) toho: „Němci mají na svědomí tuto nejprotikulturnější nemoc a nerozum, který

existuje, t. j. nacionalismus, tuto národní nervosu, na niž stůně Evropa...«

Nietzsche zřejmě se tu cítí světoobčanem. O německém nacionalismu v dějepiscetví se vyslovil stejně odmitavě: »Ale zde mně nic nezabrání, abych se nestal hrubým a neřekl Němcům několik tvrdých pravd: neboť kdo to jiný udělá? — Mluvím o jejich nekázní in historicis. Nejen že se německým historikům zcela ztratil veliký pohled pro chod, pro hodnoty kultury, že jsou všichni tajtrlíky politiky (nebo církve): tento veliký pohled dokonce dali do klatby. Nejprve člověk musí být »německý«, musí být »rasa«, potom může rozhodovat o všech hodnotách a nehodnotách in historicis — potom je stanoví... »Němectví« je důvodem, »Deutschland, Deutschland über Alles« principem, Germáni jsou »mravním světovým řádem« v dějinách; v poměru k římskému imperiu nositeli svobody, v poměru k 18. století obnoviteli morálky, »kategorického imperativu«... Je říšskoněmecké dějepiscetví, jest, obávám se, dokonce antisemitské, je dvojnásobně dějepiscetví, a pan von Treitschke se nestydí...« (na uvedeném místě str. 369).

Nietzsche si zakládal na svých polských předcích a také na tom, že je na cestách pokládán za Poláka. Praví o tom v citované autobiografii *Ecce homo* ve stati »Proč jsem tak moudrý« v kapit. 3. (str. 273): »A přece byli moji předkové polští šlechtici: odtud mám v těle mnoho rasových pudů, kdo ví? Naposledy ještě i liberum veto. Pomyslím-li na to, jak často jsem na cestách oslovován jako Polák a od Poláků samých, jak zřídka mne lidé považují za Němce, mohlo by se zdát, že náležím jen k nastříknutým Němcům.« A o slavném polském chudebním skladateli Chopinovi praví tamže v kapit. 7. (str. 300): »Já sám jsem vždy ještě dost Polákem, abych za Chopina dal ostatek hudby...« Na téměř místě uvádí také: »Nikdy nepřipustím, že Němec může vědět, co je hudba. Co lidé jmenují německými hudebníky, největší napřed, jsou cizinci, Slované, Charváti, Italové, Nizozemci — nebo Židé; v jiném případě Němci silné rasy, v y m f e l i Němci, jako Heinrich Schütz, Bach a Händel.«

Nietzsche se cítil cizí německému národu, praví o tom na uvedeném místě v kapit. 5. (str. 297): »Tak, jak jsem ve svých nehlubších instinktech všemu, co je německé, cizí, takže již blízkost Němce zpomaluje moje zažívání...« Kapitola 6. citovaného místa (str. 299) začíná slovy: »Uvážíme-li vše, nebyl bych vydržel svého mládří bez wagnerovské hudby. Neboť jsem byl odsouzen k Němcům.«

O německém duchu, pochodicím z piva, soudil velmi příkře, jak vysvítá z kapitoly 1. stati »Warum ich so klug bin« (str. 288), kde haní německou kuchyni a dodává: »Připočteme-li k tomu ještě přímo dobytčí potřeby zažívání starých Němců, a nejen starých Němců, rozumíme také původu německého ducha — ze zkormoucených vnitřností... Německý duch je porušené zažívání, s ničím není hotov.«

A na jiném místě, kde mluví o spisku Případ Wagnerův, praví v kapitole 3. (str. 372): »Německý duch je můj špatný vzduch; dýchám těžce v blízkosti této nečistotnosti v psychologických věcech, jež se stala pudem a již prozrazuje každé slovo, každá tvářnost Němce.« A kousek dál v téže kapitole se čte: »U Němce se nepřijde, skoro jako u ženy, nikdy na dno, a nemá žádného: to je vše.«

O německém vzdělání soudil záporně, jak vidět ze stati »Warum ich so klug bin« kap. 3. (str. 194): »...věřím jen ve francouzské vzdělání a považuji vše, co se jinak v Evropě nazývá vzdělání, za nedorozumění, nemluví o německém vzdělání... Několik málo případů vysokého vzdělání, jež jsem v Německu našel, bylo vesměs francouzského původu, především paní Cesima Wagnerová...«

A kousek dále praví: »Pokud Německo sahá, k a z í k u l t u r u.« Již v jednom ze svých prvních děl Nečasové úvahy útočil na německé vzdělání. Sám o tom praví ve spise *Ecce homo tam*, kde pojednává o Nečasových v kapit. 1. (str. 328): »První útok platil německému vzdělání, na něž již tehdy jsem shlížel s nelitostným pohrdáním.«

O německé neschopnosti pro velikost se vyslovil takto: »Němci jsou n e s c h o p n í každého pojmu velikosti: důkaz Schumann. Sám jsem složil, ze vřetku na tohoto nasládlého Sasa, protiouverturu k Byronovu Manfredovi, o níž řekl Hans. v. Büllow, že nic takového nikdy neviděl na notovém papíře: to prý je násilí, spáchané na Muse Euterpe.«

Na témže místě se vyslovil o Heinovi, Byronovi a Shakespearovi: »Heinrich H e i n e dal mi největší pojem o lyrikovi. Marně hledám ve všech říších tisíciletí stejně sladkou a vášnivou hudbu. Měl onu božskou zlomyslnost, bez níž si nedovedu představit dokonalost... A jak ovládá němčinu! Řekne se jednou, že Heine a já jsme byli daleko první umělci německé řeči — v nesmírné vzdálenosti od všeho, co s ní udělali pouzí Němci. — S B y r o n o v ý m Manfredem musím být hluboce spřízněn: našel jsem všechny tyto propasti v sobě — v třinácti letech jsem byl pro toto dílo zralý. Nemám slova, jen pohled pro ty, kdo se opovží vyslovit v přítomnosti Manfreda slovo Faust... Neznám četby, která by více drásala srdce, než S h a k e s p e a r e: co asi vytrpěl člověk, aby tak měl zapotřebí být tatranem! — R o z u m í se Hamletovi? Ne pochybování, j i s t o t a je to, co dělá šíleným... Ale k tomu musí být člověk hluboký, propast, filosof, aby tak cítil...«

Nikdy Wagnerovi neodpustil, že »sestoupil k Němcům, že se stal říšskoněmeckým«. Jinde praví o Wagnerovi: »Ubohý Wagner! Kde se octl! Kdyby aspoň byl vjel mezi vepře! Ale mezi Němce!«

Skutečně nevyčerpatelné jsou jeho nadávky, jež má na adresu Němců: »Dvě století psychologické a umělecké kázně nejprve, moji páni Germáni... ale to se nedohoní.« »Německy myslet, německy cítit — dovedu vše, ale to jde nad moje síly.« »...obávám se, že až do nejvyšších forem dithyrambu se najde u mne přimíšeno oné soli, jež se nikdy nestává hloupou — německou — espritu...« »Rohatý dobytek mezi mými známými, pouzí Němci s dovolením, dává na srozměnou, že nejsou vždy mého mínění, a přece tu a tam.« »Všechny veliké kulturní zločiny čtyř století mají Němci na svědomí. A vždy z téhož důvodu, ze své nejvnitřnější z b a b ě l o s t i před realitou... ze své nepravdivosti, jež se u nich stala pudem, z idealismu...« »Náleží k mé ctižádosti platit za opovrhovatele Němci par excellence. Svou n e d ů v ě r u k německému charakteru vyjádřil jsem již v 26 letech. — Němci jsou pro mne nemožní. Vymyslím-li si druh člověka, který odporuje všem mým pudům, je z toho vždy Němec. ... Ale Němci jsou vždy canaille — achi! jsou tak dobromyslní... Člověk se snižuje stykem s Němci: Němec s t a v í n a r o v e ň... Nesnesu tuto rasu, s kterou je člověk vždy ve špatné společnosti, která nemá prstů pro odstíny — běda mně, já jsem odstín... Němcům chybí každý pojem o tom, jak jsou sprostí, ale to je superlativ sprostoty — n e s t y d í se ani, že jsou pouzí Němci...«

Mimo to ve spisku »Nietzsche contra Wagner« se čte výrok: »Němci sami nemají budoucnosti...« V předmluvě ke spisku Nietzsche praví: »Mám své čtenáře všude, ve Vídni, v Petrohradě, v Kodani a Stockholmu, v Paříži, v Novém Yorku — n e m á m j i c h však v plytkém území Evropy, v Německu... A měl bych snad říci slovo do ucha také pánům Italům, jež milují právě tak velice jako... Quousque tandem, Crispi... Triple alliance; s říší dělá inteligentní národ jen mesallianci...« Na str. 236 tvrdí o Mozartovi: »Mozart, který na štěstí nebyl Ně-

mec...« V témže spisku na str. 241 praví o Francii: »Také nyní ještě je Francie sídlem nejduchovější a nejjemnější kultury evropské a vysokou školou vkusu... Norddeutsche Zeitung... vidí ve Francouzech »barbary«, já pro svou osobu hledám č e r n ý zeměděl, kde by se měli osvobodit »troci« — v blízkosti Severoněmců...« (Schopenhauer) byl n á h o d a mezi Němci, jaká já jsem n á h o d a — Němci nemají pro nás prsty, nemají vůbec prstů, mají jen pracky. Nemluvme vůbec o Heinrichu Heinovi — ... Co by si dovedl počít německý rohatý dobytek s jemnostmi takové povahy!« A kousek dále: »— bylo skutečně špatné od Wagnera, že se posmíval Paříži 1871 v její agonii...«

Po těchto výrocih, jejichž řadu by bylo možno ještě rozmnožit, nechápeme dobře německého nacionalismu, že se mohl dovolávat tohoto filosofa.

literatura a umění

Dr František K a f k a

Mapa socialismu a demokracie

Svět stojí na křižovatce svého osudu. Překlene hluboké rozpory, které jsou dnes mezi tím, co se nazývá Východ a tím, co zjednodušeně zoveme Západ? Jsou mocenské zájmy i cíle, které sleduje ta či ona polovina světa, tak navzájem neslučitelné, že d u c h o v n í v ý v o j v obou částech je nemůže alespoň pomáhat překonávat? Je Amerika tak nesocialistická, tak uzavřena do svých klapků slepoty, že nevidí, že vývoj nedospívá jen k uplatnění práv hospodářsky silných, nýbrž že směřuje k uplatnění práva každého dělníka rukou či mozku: že vývoj jde k socialismu? A postavilo Rusko otázku integrálního socialismu opravdu tak, že by člověk v tomto systému, v němž práce všech přináší ve státním soustředěném plánu výrobního i distribučního i prospěch všech, nemohl dospět i všech lidských práv; že by i ve státním socialismu nešel vývoj k demokracii?

Vedle Ruska a Ameriky jsou země menší, v nichž společenská soustava obsahuje prvky obou světů, snaží se spojit myšlenku volného nebo částečně omezeného podnikání s myšlenkou ochrany lidské práce, země, v nichž se vedoucí politikové a národohospodáři snaží o s y n t h e s u demokracie a socialismu.

Kdo jiný měl by nám ukázat skutečnost hlouběji, než spisovatelé těchto zemí, umělci vůbec, jichž poznání platí už od staletí za nejintenzivnější poznání lidské? Zdá se snad podivné hledat v uměleckých dílech odpovědi na otázku, kterou lépe odpovídá obsah novin či projevy státníků, ať v zemi či na fóru mezinárodním. — Ale právě skutečný umělec musí do stránek svých knih, do vět svých symfonií, do plochy svého obrazu či do prostoru své sochy vbudovat člověka neskresleného, jak sám sobě promítá i jeho touhy, tak, jak prožívá nepřímou odrazu politického dění. A odkrývá tak bezděky, co zůstalo skryto nebo nedošlo výrazu právě v projevech politiků či národohospodářů. Není-li člověk u m ě l c ů v p o u h ý m klíše, pak právě on nám u k a z u j e nejvnitřnější cíle, touhy, myšlenky i činy té či oné země. Mnohde tak objevíme, že spisovatel, pokládáný za vědomého socialistu, žije myšlenkově docela pohodlně ve světě zcela nesocialistickém, v názorech hezky buržoasních, zatím co spisovatel kapitalistické země pořádně hluboko zabírá do otázky sociální, aniž by si ujasňoval při tom, co nad hemžičím lidské práce napísal právě před sto lety po prvé Karel Marx. A přece oba tyto typy tvořících umělců skutečně umělci jsou: poznali o p r a v d o v ě j i skutečnost, než šla i d e o v á v ý s t r o j jejich vlastních názorů.

K poznání celého světa z literatury nestačila by při podrobné essayi o tom či onom autoru ani encyklopedie. Kolik stran zaujala jen studie TGM o ruské tvorbě předválečné v »Rusku a Evropě«. Avšak právě on dovedl pak ve Světové revoluci okreslit na př. německou duši několika málo jmény a úvahou nad jejich kladnou i scestnou dělností a inženýrem: postačila mu jména Goethe, Wagner a Beethoven. Záleží tedy při obdobné práci více na výběr ovém faktu, než na faktech hromadných. Těto metody bylo zde užito. Svět se v tomto poznávání mapy demokracie a socialismu uzužuje na svět kultur v podstatě křesťanských; nepřihlíží k duchovnímu vývoji světa islamského či buddhistického a obmezuje se tak na prostor t. zv. kultury evropské, na oblast, kam zasáhl vliv křesťanství.

Zvonce domova

Bylo řečeno o našich intelektuálech, že za války nezklamali, že si byli vědomi své cesty i povinnosti a že nepracovali pro okupanty. Je faktem, že Němci dovolili zde tisknout jen úzký okruh literatury, z něhož jako program byl téměř vyloučen jakýkoliv svár sociální a jakýkoliv náznak národnostního uvědomění. Naši spisovatelé, omezení na takto zúžené pracovní pole, dovedli přece jen vytvořit hezký počet prací, na nichž s dobrým svědomím vzít měřítko umění. A právě v nich lze poznat, jak sociální fakt sám sebou vystupuje na povrch.

Programově socialistických knih bylo jen málo; na př. J. R. Vávry »Děti naší doby«, kde vystupuje měšťanské prostředí Prahy a buržoasní vrstvy Londýna, a Řezáčova »Slepá ulička«, román, stavěný záměrně do prostředí drobné továrního města a ličící poněkud schematicky konflikt dělnické třídy s rostoucím podnikatelem, zkřížený ještě vztahem mladého kapitalisty k dělnické, nahoru se deroucí dcerce. Sociální rozvrstvení společnosti, jak si ho Řezáč v této ještě přes veškerou umnost přece jen počáteční práci nastínil, je tu jen schematické. Nejostřeji není tu viděna dělnická dcerka či buřič této vrstvy, továrnícký podnikatel nebo zase starý předák-dělník, ale měšťanská intelektuálka, kterou se marně snaží dostat do syrového okruhu své lásky i podnikání úspěšný kapitalista. Hledejme v dalších Řezáčových pracích z doby okupace, jaký svět spisovateli blízký se v nich nechtěně obráží: »Černé světlo« je román vykojeného zloducha, působícího v průměrné buržoasné-intelektuální společnosti Prahy. Sociální vytržení, které vede hrdinu románu k páchání zla, je odůvodněno určitou duchovní úchylností; konflikt tu není mezitřídní, ale probíhá v témže společenském prostředí. »Světlo« je umístěn do malého města; zase tu je prostředí drobné buržoasie. A rozložte Řezáčův složitý a umělecky vysoko zaměřený román hereckého vzrůstu, »Rozhraní«, do dvou světů, z nichž je skládán: na jedné straně deprimovaný intelektuál, toužící po spisovatelské práci, bratr drobných měšťanských lidiček, vyrůstající nakonec k tvořivé práci a budující svůj román v průmětu svých reálných zážitků do světa o polohu výše postaveného: do světa divadelního umění, herce, zrajícího od venkovské společnosti k Národnímu divadlu. V jakém se to on pohybuje světě? Koho on volí za partnerku života, kde bere inspirace pro svou tvorbu postav? Je tu někde vůbec nazírán dělnický svět? Nikoliv. Řezáč je až dosud ve své tvorbě, přes programovou »Slepu uličku«, umělcem, jenž se soustřeďuje na svět měšťanské střední třídy a miluje všechno, co je spojeno s jejím intelektuálním světem kultury: hudbu, civilisovaný život, knihy, obrazy, francouzské vytřebení ducha, má však daleko k tomu, aby viděl ostře svět sociálních konfliktů mezitřídních. Je tak i ukazatelem, jak daleko jsme v jeho generaci opravdu dospěli k socialismu uvědomění i řešení.

František Kožík ve svých prvních dvou pracích z doby nsvobody, zaměřených k hledání prototypů ná-

rodní práce, nezamýšlí ani nedospívá k řešení sociální otázky. Dvořák-Debureau je sice syn chudého kejklíře, putujícího světem, dostává se však do uměleckého prostředí Paříže a je pak na míle vzdálen uvědomění společenské křivdy pracujících.

Snad nejjasněji si uvědomíme vývoj české národní společnosti na tvorbě Jana Drdy. Je čapkovsky milovníkem drobného člověka v jeho radostech i bolestech dne. V »Milostném kruhu« má příběh pekelné děvčice, dcerky ze zhrzené lásky, jež mstí na vorařských ctitelích křivdu, spáchanou na matce. Není to však křivda obecná, ale individuální, rostoucí i z postoje společnosti k nemanželskému dítěti, a zároveň křivda, exkomunikující nemanželskou matku dělnickou, stejně jako dceru buržoasie či lásce podlehlou šlechticnu. Do širšího tvaru vrostl obdobný motiv Drdovi v »Petru Sedmilháři«: Pater incertus, zapsaný v křestním listě měšťanského obchodnického dítěte, je pramenem křivd sociálních, kterých se na svém příslušníku dopouští táž společenská třída měšťanská. Šlechtický vychovatel, zřejmý schizofrenik, se pomátne na rozumu, ale všechny prožitky jeho dobrodružného života, vyběsněné s chorobnou lhavostí, nejsou prožitky typu třídně utlačeného, ale individuálně postiženého. V »Živé vodě«, náčrtu růstu venkovského chlapce v sochaře, je chudoba chlapcova mládí jedním z tvořivých pramenů i žizně umělecké ve věku dozrávání; ale i zde nejde o svár společnosti v sobě, nýbrž o mechanický atribut, který už před Drdou je přidáván tomu, kdo z malých okolností roste v uměleckou osobnost: jen ten, kdo poznal bídu, poznal i pramen uměleckého poznání. Obraz sociálního sváru se u Drdy objevuje zcela jinde, nečekaně, neuvědoměle a téměř proti programu: v »Městečku na dlani«. Nuže, zde je národní společnost na dlani: velcí sedláci i chalupníci, zámožní bednáři i drobní čepičáři, naddůlní »páni« i prostí havíři vše vměstnáno do kouzelné Rukapáně. Zda tu naddůlní žije v třídním boji s havířem? Zda dělnická třída se utkává s buržoasií městečka, pánj s chudými, bohatí s bezmocnými? Ne. Jejich stavovské zájmy se srážejí, podrženy zájmy i ryze osobními, v zasedáních obecní rady, v sezeních, které — aniž si to Drda položil jako program tvorby — zachytily rukou umělcovou bezpečně naši venkovskou demokracii, spočívající na obecním zřízení, demokracii chvílemi kocourkovskou a chvílemi moudře rozvážnou a bdělě samosprávnou, od bednářského starosty až k selsky pyšnému jeho nástupci. A přece je tu v »Městečku na dlani« ostrý sociální konflikt, vyhmátnutý přímo ve zdroji života: to je ta bičem potlačovaná láska selského synka k dcerce z chalupy, typický venkovský sociální konflikt třídní.

A lidé Fábery »Neklidné hranice«? Zda nejsou tu, nechtěně a neprogramově, vylíčení lidé pozdějšího fašismu, dobrodruzi na pokraji světové sociální revoluce, do níž se nikdy nevzníší, není-li to spojeno s osobním ziskem či lupem nebo podloudnictvím, muži, jejichž prostá zápasivost silného jedince je znásobena počtem pušek a nábojů, jež jim jsou k dispozici?

A tak nám, nezáměrně, ukazují čeští umělci klíč k celému postavení světa. Ale zároveň jsou i důkazem, jak nevyspělá, třídně nesložitá byla národní společnost první republiky, jak sociální konflikty měšťské byly příliš málo hluboké a typové, než aby vrůstaly do jejich díla jako povinnost být rozhrzenou, jak mnoho však pro rozvoj národního života české společnosti znamenalo město vůbec, a jaké bylo sociální rozvrstvení vesnice, i její bolesti třídní; zároveň pak i míru svobody, které si vždy žádal a bude žádat český člověk.

Země Velké revoluce

Nad slovy Jules Romainse, pronesenými v mnichovských dnech ve shromáždění spisovatelů mnoha národů, několik měsíců po návštěvě všesokolského sletu — ale i Maďarska — vzniklo u nás roztrpčení, pramenící z

pocitu opuštěného národa. A Jean Giono, opěvateľ idylického života venkovského, dával dokonce přednost tomu, být živ pod německou vládou než umírat jako svobodný Francouz. Není už vše mrtvo v zemi, jež dala světu myšlenku rovnosti, svobody a bratrství, a jež jako by opomněla v myšlení pokračovat až k problému rovnosti a svobody sociální?

Aragon se tu pokusil o vystižení nejaktuálnější skutečnosti sociální. Je theoreticky v postavení stejném, jako Rezac ve »Slepé uličce« nebo J. R. Vávra ve kterémkoli svém díle. A stejně jako oni neuspívá zde výsledku, v němž by stránka umělecká byla rovnomocně zpracována stránce ideové. Proto »Bašilejské zvony«, jako příklad, jsou jen zkratkou, pazrcadlením dneška, ne jeho vyšším praobrazem.

Jules Romains napsal ve svých počátcích unanimitickou knihu »Kdosi umřel«, příběh prostého strojvůdce v halasivém pařížském domě, jehož existenci si uvědomují až po jeho smrti jeho sousedé a ti, kdo s ním nějak přišli do styku. A je to obraz člověka sociálně polo-utlačeného, takový prototyp státního dělníka, jeden za celou třídu, ten, jehož osud obžalovává společnost. Není však řešení v tomto příběhu.

Romain Rolland vidí naproti tomu zcela jasně. Analýsa francouzské buržoasie v prvním díle »Okouzlené duše«, v Anně a Sylvii, ukazuje na slepou uličku, v níž je francouzský postoj k sociálním otázkám, na onu hluchost slov a nálepkovitost frází, jež střední vrstvy lepí na krabici se zápalnou hmotou, označenou slovem socialismus. Jaký však rozdíl ideového názoru i mravního postoje mezi antimilitarismem Romaina Rollanda a nechutí bit se za svobodu, jaký shledáváme u Jeana Giona nebo nedostatkem pochopení pro nutnost odírat zlu, jaké spatřujeme u Jules Romains: Romain Rolland je vědomý odporce války, jež mu je středem imperialistických zájmů, i když jsou kryty hesly nacionalismu francouzského či německého; Giono je představitelem Francie, jež vzdává už život ve cti a svobodě za sladký život, jenž je — slepými neprohlédán — bez problému. A Jules Romains nepromýšlí důsledně zápas ani lidský, ani sociální. A proto nedochází k tomu konci, jenž by vyplýval ze správných premis, jež si nezatajuje Romain Rolland. Analytickové a snivci, bez skutečné hloubky pohledu. A proto bez úderu. A bez řešení. Zda není to chvílemi obraz celé sladké Francie nebo větší její části?

Goethův kraj

Za války se objevila i na české scéně úděsná hra rakouského dramatika Richarda Billingera »Noc bésů«. Hitlerovec? Ne. Krajan německého vůdce z povodí Innu, postavil na scénu tak vybičovanou vášeň a chlemtavost krve, jaké není obdoby v moderní rakouské či německé próze, aby ukázal obsah hitlerovství v jeho nahé podstatě. Němci na pravdivou nahost této neparodie přišli příliš pozdě a zakázali Billingera až daleko později.

Německá literatura poválečná žila v našich představách pod jmény Thomase Manna, bratří Zweigů, Wassermannů a Feuchtwangera. Goebbels právě je nazval »Asfaltovou literaturou«. Obrazili-li oni pravdivě německý život, pak v jejich práci poznáváme i jeho chyby: pseudovědeckou řadivost faktů, která se projevuje v těžkosti a složitosti »Kouzelného vrchu«; nedostatek poměru k sociálním otázkám vrstev, stojících níže než městské prostředí prací Zweigových či Wassermannových, i když je na př. Zweigové podávají s kouzlem nevyslovným. Feuchtwanger utíká ke krycím látkám židovské historie, ale zase je mu to zápas politických vedoucích a nikoliv zápas drobného lidu proti utlačitelům; a Thomas Mann utíká nakonec k příběhům biblickým. Až Hans Fallada sestupuje o něco níže předmětem svých knih. A přece jeho malí občánkové, kteří tu stojí bez odpovědi tak, jako stojí bez odpovědi celé davy ve chvíli Hitlerova nástupu,

jsou zase městští lidé. A odpověď spisovatele je stejně neurčitá a neřešící, jako odpověď vůdce.

Všichni skvěle reprodukuji skutečnost. Všichni jsou bez analýsy příčin a bez výhledu k řešení. Neměl nacistus usnadněnu práci v zemi, kde Goethe zobrazil v dramatu člověka, věčně usilujícího o nadřelovětství a upadajícího myšlenkově do chyb, v nichž se rodilo pozdější zbožnění státní kázně i nepravá volnost, daná v jeho rámci jedinici? Zda nehlasovala německá sociální demokracie v r. 1914 jedině tak, jak bylo dáno vývojem celé německé společnosti (viděné německými umělci), když se měla rozhodnout nad zvýšenými položkami k stavbě válečných lodí?

Pražský ostrov

Čtyři jména, která znamenají mnoho ve světové literatuře, jsou poznamenána Prahou. Prahou ovšem předválečnou. Prahou ostrovní, oním kulturním prostředím pražské židovsko-německé buržoasie před r. 1914, tak milující hudbu, poesii, malířství či jakýkoliv jiný projev umělcův: Rilke a Werfel, Franz Kafka a Brod. Werfel a Kafka z nich dospívají nejhlouběji, Kafka myslitelšky, Werfel dobově, poněvadž žili o dvě dekady později. Svět Kafkův je svět bez tříd, jako je to svět bez národností a bez náboženství, přece však plný Boha a plný světoobčanství. Není v něm zápasu sociálního, je pouze hledačství ústřední myšlenky. Werfel je lidský červ, jenž se zmitá sám za své hrdiny v dlaní Boží: nalézá odpověď všemu trpícím lidstvu. Jeho lidé nejsou ani utlačení dělníci, ani vedoucí podnikatelé. Jsou to prostě trpící lidé. Jsou ovšem ohraničení vlastnostmi, jež jejich tvůrce poznal v měšťanském prostředí svého růstu. Škoda, že tento kulturní ostrůvek Prahy, v němž rostli, jim nedal poznat skutečné strážné sociální. Tito lidé šli hluboko do problémů duchovních. Byli by našli i řešení sociálních vztahů porobených a utlačovaných lidí, kdyby byli dětmi těchto vrstev. Dospívají totiž hlubšího poznání, než jejich druzi v široké německé domovině. I zde němčina pražská zazněla nejčistěji, tak jako v době kanceláře Karla IV.

Polsko, země sociálních protikladů

Maria Konopnická má ve svém díle malou novelku: »Dým«. Příběh matky-vdovy, žijící jen pro svého syna, mladého topiče v továrně; dým továrního kominu, pozorovaný oknem kuchyně, jí znamená život a práci syna u kotle. Až ke chvíli tragického výbuchu a synovy smrti... Malá, prokreslená věc v zemi, jež do nedávna znala své syny jen mezi dělníky, nikoliv mezi podnikateli.

Asi ve třicátých letech byl tu napsán Kruczkovským vesnický román »Paví pera«. Hlavní postava byla podána umělecky naprosto věrně v ideologii socialistické; to v době, kdy u nás vládli v podání vesnického života ruralismus a kde ani dnes není ještě díla, jež by prohlédalo život venkovských vrstev ne v pyšné vázanosti člověka k zemi, ale v šíři jejího útlaku pracovního. Podobně venkovský román Galajův: »Nystkovice, malá víska«. Proč Polsko a ne my? Vysvětlí to i román Kurkuv: »Chřipka řádí v Napravě«. Jak toto dílo je nabitě strašnou sociální atmosférou zbídačelého chloptva! Ne Chlopi Reymontovi, ale zubožení a nemohoucí chudáci, hledající marně odbyt své práce i pramen, z něhož by uspokojili nejnutnější potřeby života, náklad nemoci či prostého pohřbu, opravy chalupy či návštěvu školy...

A proto i poslední práce Zieromského se blíží problémům sociálním. Proto se oficiální Polsko beckovské tak odklonilo od svého největšího umělce poválečného období, jenž dovedl nalézt v »Předjaří« umělecký výraz pro sociální problémy; a proto nedošel Zieromský toho, co mu náleželo stejným právem, jako Karlu Čapkoví: ceny Nobelovy.

Výtka, které se nedávno dostalo z vlastních řad polským spisovatelským koryfeům, že utíkají od problémů

k oficiálnímu působení, navazovala právě tam, kam došla práce umělců předválečných této země: k sociálnímu poznavačství, které tu, jak sluší opravdovému umění, postihovalo dobu daleko správněji a intenzivněji, než ji uměli prohlédat nedobří političtí vůdcové předválečného Polska.

Umělci malých zemí

Bylo by možno se zmínit o těch, kteří nám představují — často více náhodou překladatelské politiky, než svým skutečným významem v mateřské zemi — intelektuální vůdce malých zemí, Holandska, Švýcar či Rumunska. John Knittel, jenž byl tak blízek a drahý okupantům... Ernst Claes se svými drobnými zemědělci rodného Holandska... Rumunský O. W. Ciske v »A proud se valí dál«, popisem života v ústí Dunaje, drobnou obdobou amerických O'Donellových »Zelených břehů«? Neznamenaají pro celkový obraz nic více, než pohled na práce severské. Tam islandský Gunarsson ukazuje, neuvědoměle, na všechny sociální bolesti chudé ostrovní krajiny, tak jako tuberkulóza té, jež »Umírala mladičká« nám říká mnoho o bolestech venkovského Finska a o jeho problému sociálním. My si vůbec málo uvědomujeme, že sociální problém venkova je daleko bolestnější, daleko tíže řešitelný a daleký ještě řešení ve srovnání s problémem průmyslových vrstev. Světové krize hospodářské tu probíhají daleko ničivěji, vyvracejí z kořene čeloživotní práci celé farmářské, drobné sedlácké či horskypastevecké třídy venkovských pracovníků té které země. John Steinbeck, uvědomělý marxistický umělec Ameriky, to právem obnažuje v »Hroznech hněvu«... (Pokračování.)

život a instituce

Amos Pokorný

Ze sovětského soudnictví

Každé právo, a tím spíše trestní právo má své kořeny v zemi, pro kterou platí, ve způsobu života obyvatelstva, v duchu její kultury. Kdo by tedy chtěl vniknout do sovětského trestního práva, měl by malou naději na úspěch, kdyby se dříve neseznámil s životními podmínkami této ohromné říše, kdyby nevníkl do politického a společenského života jejího obyvatelstva, kdyby neznal program a vývoj komunistické strany a hlavně vnitřní politické, kulturní, sociální i hospodářské dějiny Svazu SSR, a k tomu složité úkoly, které tento stát musil řešit od říjnové revoluce až do velké vlastenecké války. Všechno to zanechalo stopy v jednotlivých trestních i procesních ustanoveních, všechno to způsobilo, že vývoj trestního práva v této zemi hodně kolísal.

Sovětské trestní právo dosud nedokončilo svůj vývoj. Jeví se to mimo jiné také v tom, že dosud nebyl vydán jednotný trestní zákoník pro celou říši: platí ještě sedm trestních zákonů a osm trestních řádů jednotlivých svazových republik. Má to ovšem význam spíše formální, neboť ve skutečnosti je sovětské trestní právo jednotné. Především platí na velké většině území státu trestní zákoník RSESR, jenž byl přijat ještě šestí dalšími republikami, a kromě toho odchylky ostatních zákonů a řádů jsou tak nepatrné, že prakticky nemají významu. O jednotnost pečuje Nejvyšší sovět a jeho presidium svými zásadními směrnicemi a nemalým počtem vedlejších zákonů, ale také nejvyšší soud SSSR, který má daleko větší působnost než náš nejvyšší soud. Nejméně jednou za dva měsíce se schází jeho plenum, a podle zjištěných vad z jednotlivých případů vydává směrnice jako závazné vodítko pro všechny soudy.

V dobách před válkou bylo u nás sovětské právo skoro úplně neznámo, jen občas docházely zprávy o různých ostrých opatřeních, která působila dojemem, že jde o jakési strohé a nelidské právo, s jediným smyslem potlačit každou činnost proti sovětskému zřízení i každý projev odchýlných názorů. Proto je nyní pro mnohé naše právníky překvapením, že sovětské trestní zákony jsou humánnější než naše. Je ovšem pravda, že v nich najdeme i opatření velmi ostrá, která bychom považovali za nelogická a bez souvislosti s obecnými zásadami sovětského trestního práva, kdybychom nevěděli, za jakých okolností vznikla. Na příklad trest smrti. Sovětské právo bylo od počátku zásadně proti němu, ale nemohlo se mu vyhnout, protože to byla jediná obrana proti nepřítelům státu nebo proti živlům, rušícím jeho výstavbu. Odstranilo jej však, jakmile se stát tak upevnil, že se trest smrti stal zbytečným. Podobně to platí i o jiných opatřeních, která jsou vesměs povahy dočasné. Už to by mohlo stačit těm, kteří v sovětském zřízení se stále ještě snaží vidět něco podobného s nacismem. Přehlížejí, že v tomto režimu trest smrti, hrubá represe, koncentráky, gestapo a všechno, co s tím souvisí, byly instituce trvalé a neměly obranné povahy. S nimi nacistický režim vznikl a s nimi také zašel.

V sovětském trestním právu jsou hlavními zásadami náprava a výchova. O úkolech soudů praví čl. 3 zákona o soudní organizaci ze 16. srpna 1938:

»Sovětský soud, ukládá trest, nejen trestá provinilce, ale chce jej také napravit a převychovat.

Všl svou činností soud vychovává občany SSSR v duchu oddanosti vlasti a věci socialismu, v duchu přesného a neuchýlného plnění sovětských zákonů, šetrného zacházení se socialistickým majetkem, pracovní kázně, čestného poměru k povinnostem vůči státu i společnosti, úcty k pravidlům socialistického společenského života.«

To je poměr soudu k provinilci, ale soudy ochraňují také každého jednotlivého občana. Článek druhý téhož zákona uvádí, která práva chrání soudy od všech zásahů a na konec praví:

»Úkolem soudnictví ve SSSR je zabezpečení přesného a neuchýlného plnění sovětských zákonů všemi úřady, orgánisacemi, úředními osobami i občany SSSR.«

Především jsou tedy úřady povinny plnit zákony, a i nad nejvyššími z nich bdí prokurátor SSSR podle čl. 113 sovětské ústavy. Zde se tedy nenajde nikdo, kdo by si křiknul na soudy a vyhrožoval jim, jak to učinil Hitler ve své známé řeči, zde nelze tvořit zvláštní soudy, sestavené tak, aby otrocky vykonaly uložený jím úkol. Celé zákonodárství je proniknuto zcela opačným duchem.

Ale přece je někdo, kdo může mluvit do soudnictví. Ne ovšem do jednotlivých případů, jen povšechně k celkové práci soudce, zda plní povinnosti, jež mu byly uloženy zákonem, zda bojuje úspěšně proti zločinnosti. Úřad soudce není totiž v Sovětském svazu doživotní, soudce je volen, a to lidový soudce na tři léta, ostatní na pět let. Vyšší soudcové jsou voleni různými sověty, lidový soudce všemi voliči svého obvodu. Nikde není ani předepsáno, že soudce musí být právník, protože je samozřejmé, že by na jeho místě úplně selhala osoba bez právnického vzdělání. Mezi povinnosti lidového soudce pak náleží, aby svým voličům občasné podával zprávu o své činnosti a o činnosti lidového soudu.

Volený soudce, a jen na tři léta, to je u nás věc nepochopitelná. To je přece zásah do soudcovské nezávislosti! Je-li v tom něco pravdy, je to něco typicky našeho, protože u nás se nikdy necítíme bezpečnými, když nemáme pevnou půdu pod nohama, a ta pevná půda je jen definitivní. Bez toho nemůže být u nás soudce nezávislý. Ale tím není řečeno, že by to platilo všude. Nikdy se ještě nemluvilo o tom, že soudcové ve Švýcarsku nejsou nezávislí, a přece jsou také voleni. Nemusí tedy mít doba, na

kteřou je soudce povolán, ani jeho definitivita, vlivu na jeho nezávislost. Více záleží na poměrech ve státě, zda občanstvo má důvěru k své vládě a zda mu záleží na tom, aby zákony byly přesně plněny. Bude-li tomu tak, bude naprosto nezávislý každý soudce, který soudí spravedlivě podle zákona a podle svého nejlepšího vědomí a svědomí. Nikdo nezvedne proti němu hlasu.

Výchovný prvek sovětského soudnictví se pronikavě jeví v ustanoveních o trestech. Menší provinění se netrestají ztrátou svobody, ale nucenými výchovnými pracemi na dobu do jednoho roku. Potrestaní zůstává na svobodě, ale musí pracovat v určitém závodě. Stejnému účelu slouží také podmíněné odsouzení, které je mnohem širší než u nás, neboť nezáleží na délce trestu. Soud může odsoudit podmíněně, jak praví zákon, má-li za to, že stupeň nebezpečnosti odsouzeného nevyžaduje jeho izolace nebo povinného konání nucených výchovných prací. Rovněž pro zaházení odsouzení jsou podmínky mírnější než u nás.

Pro splnění výchovných úkolů, uložených soudům, má největší význam jejich pružnost. Je umožněna především tím, že lidové soudy mají malé obvody, takže se soudce může snadno seznámit s poměry i s jednotlivými osobami. K tomu mají lidové soudy širokou pravomoc, protože je jim prakticky kromě věcí politického nebo státně hospodářského významu svěřeno všechno, od urážek až do loupeží a vražd. Jejich rychlost je pak hodná závidění, když na příklad věci mladistvých musí projednat v sedmidenní lhůtě. Ještě kratší lhůta je stanovena na porušení pracovní kázně, kde soud musí věc projednat do pěti dní a pak hned trest vykonat.

Při této rychlosti je zajímavé, jak přesně musí soudcové pracovat a jak pečlivě dodržují předepsané formalisty. Zcela správně tvrdí sovětsští právníci, že také v těchto formalitách je záruka ochrany práv obžalovaného. Je tu naprosto vyloučeno, aby soudce napsal jako u nás jen: Zavádím přípravné vyšetřování — a pak nějaké závorky, které znamenají, že se to dále má číst z návrhu státního zastupitelství. Nebo podobně rozhodnout o vazbě, o zastavení řízení atd. U sovětského soudu musí být všechna usnesení formálně přesně vypracována a odůvodněna. Dokonce je v mnohých věcech zakázáno užívat formulářů, aby to nesvědčelo k bezduchému vyřizování věci.

Sovětský soudce má proti našemu v mnohém směru ulehčenou úlohu, protože skoro jediným jeho úkolem je nalézání práva a je zbaven různých vedlejších povinností, které naše soudce časově hodně zatěžují. Normální průběh trestního řízení je asi tento: Trestní oznámení dostane zvláštní vyšetřovatel, který není členem soudu. Je to zcela oddělený úřad pod dozorem prokurátora. Také jiné úřady mohou některé věci vyšetřovat, dokonce někdy i vyšetřovatel ministerstva bezpečnosti, jde-li o důležitě politické věci. Vyšetřovatel zakončí svoji práci výsledkem obviněného, při němž mu musí sdělit celý obsah spisů a dát příležitost k obhajobě proti všem důkazům. Potom sám vyšetřovatel vypracuje žalobu (obvinitelnoje zaključenie), která je velmi podrobná, podává obraz činu, zabývá se všemi důkazy i obhajobou obviněného, a končí právníkou formulací trestného činu. Žalobu zašle vyšetřovatel prokurátorovi, který ji vrátí k doplnění nebo změně anebo schválí a zašle soudu. Ten projedná žalobu nejprve v přípravném zasedání, v němž se hlavně rozhoduje o tom, které důkazy mají být u hlavního přelíčení provedeny. V určitých případech může však soud žalobu i pozděně. Potom teprve vypisuje přelíčení, ve kterém rozhoduje zpravidla týž senát (lidový soudce a dva přísedící), který věc projednal v přípravném sezení. Tento postup je zárukou, že nejen soudce při hlavním přelíčení věc ovládá, ale že také přísedící jsou předem na jednání připraveni a mohou je lépe sledovat. Podobný

postup je v první stolici i u vyšších soudů. Jen výjimečně rozhoduje lidový soudce jako samosoudce.

Sovětské soudy mají větší volnost v posuzování trestných činů, než naše, jež jsou bez výjimky vázány na určité skutkové podstaty. V sovětském právu je trestné jen to jednání, které je obecně (sociálně) nebezpečné. I kdyby tedy čin měl všechny znaky určité zákonné skutkové podstaty, nemusí být trestným činem, jestliže — jak zákon praví — pro zřejmě malý význam a pro nedostatek škodlivých následků je zbaven obecně nebezpečného charakteru. Ale to platí také opačně, neboť trestným činem může být i jednání, které nemá znaky žádné skutkové podstaty, ale přece je obecně nebezpečné. Je však přirozené, že sovětské soudy těchto ustanovení užívají velmi zřídka, ale přece je to východisko, aby potrestání neunikl darebák, na kterého se náhodou nemůže vztáhnout žádná ze skutkových podstat trestního zákona. Snad každý z našich soudců by potvrdil, že někdy podobného ustanovení bolestně postrádal.

Zajímavou kapitolu tvoří ve SSSR stíhání mladistvých provinilců. Dr. Jaroslav Pauk v poznámkách k svému překladu brožury Šargorodského »Vina a trest v sovětském trestním právu« se zmiňuje, že naše soudnictví nad mládeží je pokročilejší proti sovětskému. Pravdu má snad v tom, že u nás je upraveno jednotně, jediným zákonem. Zásadně je však nejpokročilejší to, co je neúčelnější v boji proti zločinnosti mládeže a v její výchově. U nás nebylo revolučních zmatků, nebylo bezprizorných, nebylo ve větším měřítku zločineckých tlup mládeže a dětí, jako v Sovětském svazu. Proto jsou prostředky našeho soudnictví nad mládeží klidnější, než mohou být tam, ale přece i náš zákon o soudnictví nad mládeží má své vady a hlavně je příliš složitý. Jeho § 25 je postrachem pro kandidáty soudcovských nebo advokátních zkoušek a některé jeho formalisty mnohé soudy nedodržují.

Sovětský svaz nemá zvláštní zákon o soudnictví nad mládeží, má ustanovení o tom rozptýlena asi ve dvaceti normách, má též některá přísná ustanovení zřejmě přechodné povahy, ale i při tom je ve všem duch zcela moderní, a přední směrnicí je vychovávat mládež k řádnému životu. Sovětské právo, když odvrhlo všechny zákony z carských dob, začalo tvořit vlastně z ničeho, a proto je pochopitelné jeho kolísání v mnohém směru, neboť každou theorii je třeba opravit praxí. To se zračí také ve vývoji soudnictví nad mládeží, který lze rozdělit na dvě údobí s mezníkem roku 1935. První dekret, který se týkal kriminality mládeže, vyšel 14. ledna 1918, ani ne čtvrt roku po říjnové revoluci! Jím se zřizují zvláštní komise pro mládež, kterým podléhají všichni provinilci do 17. roku věku. Nikoli tedy soudu. To je hned ohromný skok kupředu od carského práva. O rok později tento dekret nahrazují základní směrnice trestního práva z roku 1919, jež stanoví, že mladiství do 14 let nepodléhají soudům vůbec, starší do 18 let jen tehdy, byli-li si vědomi protiprávnosti svého jednání. Jinak se užije výchovných opatření. Dekretem z roku 1920 přichází nová změna. Věci mladistvých do 18 let patří především do příslušnosti komise pro mladistvé, která postupuje udání na ně soudu jen tenkrát, považuje-li za nedostatečné užít lékařsko-pedagogických prostředků. Od toho se zase uchyluje trestní zákon RSFSR z roku 1922, jenž zásadně stanoví, že mladiství od 16 let jsou trestně odpovědní, věci mladších dostává opět nejdříve komise. Zároveň však tento zákon nařizuje, aby tresty mladistvých od 14 do 16 let byly proti dospělým sníženy o polovici, od 16 do 18 let o třetinu. Základní směrnice z roku 1924 ponechávají stanovení věku zákonodárství svazových republik a nařizují užití lékařských a výchovných opatření v těch případech, kde příslušné orgány neshledají účelným užití trestu. Konečně roku 1929 stanovil CIK (nyní má jeho funkci presidium Nejvyššího sovětu) a SNK ruské republiky, že věci mladistvých do 16 let nelze vůbec po-

stoupit soudu. Podobně se stalo i v ostatních republikách, takže stanovení 16. roku věku pro počátek trestní odpovědnosti by asi bylo posledním slovem, kdyby nebyly nastaly události, které si roku 1935 vynutily řešení nové. Všechna citovaná ustanovení jsou z doby, kdy u nás pro mladistvé platil ještě starý rakouský zákon z roku 1852 s poměrně nepatrnými změnami.

Potom přišly v Sovětském svazu poslední vnitřní politické boje, několik let hrozného úsilí a jistě také nejistoty. V tomto čase vyvrcholila bezprizornost a přestupnost mládeže. K jejímu zdoání nestačily normální prostředky a komise pro mladistvé byly slabé na svůj úkol. Pokud komise, píše prof. Pionkovskij, užívaly jen pedagogických prostředků, mizel u mladistvých pocit strachu, který by byl mohl vykonat právě nejlepší vliv nejen na mladistvé provinilce, ale také na jejich okolí a jejich vrstevníky. Sovětská vláda se za této situace nezalekla ostrého prostředku, o němž musila vědět, že bude mít v ostatním světě nepřiznivou odezvu a že bude využít nepřátelskou propagandu. Byla to však jediná cesta k likvidaci tlup mladistvých provinilců. Toto známé rozhodnutí CIK a SNK Svazu SSR ze 7. dubna 1935 nařizuje mimo jiné:

»Mladiství, dosáhnuvší 12. roku věku, kteří byli usvědčeni z krádeží, násilí, tělesných poškození, zmrazení, usmrcení nebo pokusu vraždy, stíhají se trestním soudem s užitím všech způsobů trestů.«

Doslovně to znamená, že se trestají jako dospělí, ale to by byl špatný výklad, neboť ve skutečnosti se tu jen rozšiřuje hranice trestní odpovědnosti pro uvedené činy na věk od 12. roku. Pro jiná provinění zůstala zatím s výjimkou Ukrajiny hranice 16. roku a byla teprve r. 1941 úkazem prezidia Nejvyššího soudu snížena na 14. rok. Usmrcení znamená v sovětském trestním právu nejen nášší vraždu, ale také zabítí a usmrcení z nedbalosti (§ 335 našeho tr. z.). K tomu je však třeba poznamenat, že na vraždu, s výjimkou vojenského soudnictví, nebyl nikdy uložen trest smrti, ale nejvýše desetiletý žalář.

Ve spojení s tímto rozhodnutím byly nařízením z 31. května 1935 likvidovány dosavadní komise pro mládež. V nařízení se s naprostou sovětskou otevřeností uvádí, že bezprizornost dětí ve velkých městech zavinila špatná práce místních sovětských orgánů i orgánů strany, odborových svazů a komsomolských organizací, ale také nedostatek organizované účasti sovětské veřejnosti v tomto boji.

Vedlo by příliš daleko, kdyby se zde měly vypočítávat všechny platné normy Sovětského svazu ve věcech soudnictví nad mladistvými. Stačí snad stručné vylíčení nynějšího stavu. Příslušné jsou zásadně lidové soudy místa spáchaného činu, které o věci musí rozhodnout, jak již bylo řečeno, do sedmi dnů od podání žaloby. K ochraně mládeže se u soudu ve dny projednávání věcí mladistvých nesmí konat žádné jiné přelíčení, aby se mladí provinilci nedostali do styku s dospělými zločinci. Ve větších městech se věci mladistvých soustřeďují u jednoho lidového soudu, k němuž se volí zvlášť kvalifikovaný soudce. Předběžné vyšetřování je nutné a svěřuje se nejlepšímu vyšetřovateli. Kromě toho je ustanoven u krajských a oblasních soudů jeden zástupce prokurátora, který dohlíží na řízení ve věcech mladistvých v celém obvodu a dbá především toho, aby mladiství nebyli stíháni neodůvodněně nebo nezákonně.

Jako přisedící se k hlavnímu přelíčení přibírají pracovníci škol, dětských ústavů nebo orgánů lidové výchovy. Zároveň s mladistvými se k přelíčení volají i jejich rodiče, pěstouni, zástupci škol a dětských ústavů, v nichž byli provinilci vychováváni. U soudu se povinně zjišťuje, pokud způsobilost mládeže zavinili rodiče nebo nedostatečná výchovná činnost škol, dětských ústavů a sociálních

organizací. Soud musí učinit opatření, aby nedostatky byly odstraněny a volá k odpovědnosti vinníky.

Trest se vykonává v pracovních koloniích pro mladistvé, takže ani při výkonu trestu nepřijdou mladiství do styku s dospělými trestanci. Kromě toho byly zřízeny ještě pracovní výchovné kolonie pod dohledem ministerstva bezpečnosti pro výrostky od 11 do 16 let, do nichž se dávají bezprizorní, děti žijící dlouho bez rodičů a bez stálého bydliště, mladiství, kteří byli zadrženi pro drobné krádeže, menší chuligánství a podobné delikty, a proti nimž se trestní řízení nepovažuje za nutné. Konečně jsou v nich i děti z dětských domovů, které soustavně rušily pořádek výchovy a učení v těchto domovech. Děti se v koloniích přidržují k práci a vychovávají tak, aby po opuštění ústavu měly možnost řádného zaměstnání. Dokonce může být pobyt prodloužen až do 17. roku, je-li toho třeba k tomu, aby chovanec dosáhl určité pracovní kvalifikace.

Třebas tu nejsou vypočtena všechna zařízení na ochranu mladistvých, je vylíčený stav, jenž se ostatně zásadně málo liší od našeho, dostatečným svědectvím, že v Sovětském svazu je péče o mladistvé na vysokém stupni a že se sotva můžeme pochlubit něčím lepším. Dnešní stav je takový, že jako byl odvolán trest smrti, bude mít i trestní odpovědnost dvanáctiletých již jen krátké trvání.

dopisy

Ze Zlína

Vážená redakce!

Když jsem přečetl článek Marešův »Co se děje ve Zlíně?«, uveřejněný v posledním Dnešku (číslo 21—22), ptal jsem se sama sebe, co asi sleduje u čtenářů: má to být kritika, snaha o vyvolání diskuse, či sensace? Protože sama »akce jej považuje za »několik kusých informací«, dovoluji mi několik poznámek.

Působím ve Zlíně — prosím, neděste se — v národním podniku Baťa již řadu let a proto jsem udiven tím, co pan Mareš předkládá trpělivým čtenářům na neméně trpělivém papíře. Nikdo z nás nemůže být všude, aby se přesvědčil na vlastní oči a po svém, jak nejlépe dovede, jak věci vypadají. Proto je tím větší povinnost novináře, o poslanci ani nemluvě, aby se informoval věcně, aby skutečnost po svém nefalšoval, nezkrcoval, a aby uvedl všechny okolnosti, zvláště jde-li o závažné zprávy, které nemusí zůstat bez odezvy. Teprve po zvážení všech možných okolností, skutečností velkých i malých, můžeme si udělat přibližný obrázek a přiblížit se tak pravdě. Podávat zprávy a tím mít vliv na vytváření veřejného mínění, mělo by být založeno na povinnosti: napřed se dobře informovat; neboť psát noviny je úkol vpravdě rytířský.

Informoval se pan Mareš přímo ve Zlíně, v závodech, nebo byli se snad někteří členové redakce »Dnešku« sami osobně přesvědčit v národním podniku Baťa? Pochybuji, že by naše závodní časopisy tuto skutečnost svým zaměstnancům zatajily. Odkud tedy čerpá M. Mareš své »věrohodné« zprávy, pomíneme-li projev posl. Bartoše, nebo jakýs dopis někdejšího továrníka Šedivého? Podle všeho z druhé ruky.

V čem tedy nemá Mareš pravdu a je nevěcný, a v čem je ho třeba korigovat? V několika tvrzeních, které si pochopitelně mimo-zlínský čtenář a člověk nepracující v nár. pod. Baťa nemůže ověřit.

První. Neexistuje ve Zlíně vážné, seriózního dokumentu, aby mohl Mareš dokázat, že někdo »p r ý« chtěl z označení národního podniku Baťa vymýtí jméno »tyrana a kapitalistického vydrhducha Tomáše Bati«. Naopak je tomu. Dokonce obrazy Tomáše Bati visí tam, kde visely dřívě, a setkáváme se s nimi i v dílnách i kancelářích; zůstaly tu i Tomášovy busty, brzy bude zpřístupněn veřejnosti i těžce poškozený Památník, v němž se již delší dobu provádějí opravy.

Nemohu přejít také bez poznámky Marešovu zmínku o tom, že Baťovy závody pomáhaly národu k miliardovým hodnotám dřívě, nyní však nikoliv, a pomínout dnešní hospodářské výsledky národního podniku Baťa. Mareš jistě není tak neprozíravý a krátkozraký, chtěl-li by srovnávat dřívější a dnešní mezinárodní poměry i obtíže a toto genere celou hospodářskou přestavbu dnešní republiky proti republice předmnichovské. Nechejme však hovořit čísla, jak je uvedl generální ředitel dr. Holý, a které mohly být snadno dostupny i M. Marešovi.

V roce 1945 měl n. p. Baťa ve skladech na zboží a surovinách celkem 1.102.000.000 Kčs, v roce 1947 2.021.000.000 Kčs. Obrát koncem II. pololetí 1946 činil 1.250.000.000 Kčs, za obě pololetí 1946 již čtyři miliardy a za prvé pololetí 1947 již 3 miliardy, tedy přibližně trojnásobek toho, co bylo docelno za celý rok 1945. Export v roce 1946 činil za celý rok 450 milionů Kčs, v r. 1947 za prvé pololetí již 650 milionů Kčs. A hospodářské výsledky? 1945 končil ztrátovou bilanci

mak bych musel upozornit, že Němci měli panický strach z Rudé armády, která se hnala od Drážďan ku Praze. Proto i zbraně zabavovali a hledali směr k západní armádě. Nezdá se Vám, že toto bylo rozhodující? Jinak mám obavy, jak to s Prahou dopadlo, kdyby byla Rudá armáda zadržena u Drážďan. A jistě účastníci pražského povstání si to uvědomují také, že západní armáda měla docela jiné sympatie u Němců, než Rusové.

Pane dr. Drábku, také se mýlite a hrozně, tvrdíte-li, že těch, kteří nepřísahali na komunismus, je většina, a myslíte-li, tím, že ta většina má dobrý poměr k Rusku, určitě do takové většiny chybí nejméně 75 procent. Protože mám možnost sledovat jejich počínání, slyšel jsem i pískání od nich v biografu. Ale těm říkáme »zlátá mládež«. A jsou to obvykle ti, kteří mají k dvouletce velmi vliázný poměr a kritikuji, kde se co dá. Kritikuji národní podniky, kritikuji i určité události, které se sběhly po revoluci. Je dobře, když se kritikuje, ale dobrou radu od nich neslyšíte a také správně nevyšvětlí, proč některé události po revoluci nebyly takové, jaké snad měly být. Nevysvětlí, že po dlouhé okupaci někteří občané ztratili nervy. Slyšíte od nich jen hanu a nic více.

Pane dr. Drábku, Vy píšete, že komunisté všechno chválí, co je ruské, ale mýlíte se. Komunisté jsou si vědomi, že ruské filmy mají také různé nedostatky, jako jiné filmy, a také vědí, že i některé výrobky a suroviny nejsou 100procentní. Tak také výrobky naše i západní nejsou 100procentní. Ale my přibližíme k tomu, jak Rusko se těžko vypracovávalo ze starých dob a když mělo překonáno nejhorší, přišla válka. A k tomu někteří lidé nepřibližují a úmyslně to přehlížejí. A proto pan Sládek má hodné pravdy, že je to dědictví z minulých dob, kdy o Rusku se nesmělo ani promluvit a kdy se na komunisty dívalo s patra a dělala se jim různá příkoří. Až druhá nejsilnější strana bude toto všechno správně vysvětlovat a informovat své přívržence, doufáme, že poměr k Rusku bude docela jiný. A ne, abychom se setkávali obzvláště s mladými lidmi, kteří odsuzují vše, co je na východě a chválí vše, co přijde ze západu. Komunisté si váží prostého občana ze západu, ale nemožno souhlasit s tím, kam by chtěli zavést svět ti, kteří myslí jen na obchod. A také si dovedou udělat úsudek o těch, kteří by mohli pomoci, na př. Jugoslavií, ale nechťají, protože je tam většina komunistů. To vše jsou argumenty, kterých si moc dobře všimá prostý občan.

A ještě bych mohl nazvat propagandou, která zabíjí, odpověď pana dr. Hřebíka, náčelníka Českoslov. obce sokolské, na dotaz o filmu »Sportovní přehlídka v Moskvě«, vyslanou před několika měsíci v rozhlase. Mezi jiným řekl: »Vypadalo to proto dobře, že Rusové dovedli vhodné ozdobit sportovce třásněnkami a kalhotami, aby se skryly chlapatě (nebo snad dokonce křivě) nohy.«

Nevím, co by musel p. dr. Hřebík vyslechnout od posluchačů, kteří tento film viděli. K závěru podotýkám, že by se dalo klidně ukázat prstem na ty, kteří se bojí dobrých styků s Ruskem. A kdyby dělník mohl a měl více času číst více časopisů a řádně si přečetl několikrát pozorně určité věty, poznal by teprve, kolik je skryto zašti v řádcích některých denních listů. Alois V l o e k

Vážená redakce,

četl jsem článek p. dr. Drábka »Propaganda, která zabíjí« a další články a dopisy kolem něho. Chtěl bych připojit několik slov.

Jako člen Svazu přátel SSSR dostávám se často při rozhovoru s lidmi, které chci přesvědčit, do rozpaků v jedné věci. »Měl jsme po revoluci u sebe takového roztomilého Rusa, tak dobře jsme si rozuměli, slibil, že nám bude psát a nyní ani řádek. Ještě po revoluci, když zde byla vojenská pošta, dostali jsme několik dopisů, ale nyní nic.« říkají mnozí. Sam jsem se setkal v Praze v porevolučním Babylonu s několika Francouzi, Angličany, Holanďany a konečně s mnoha Rusy, se kterými jsem se spřátelil, provedl je Prahou, pomohl jim a pod. S většinou si dodnes dopisují. S Rusem však žádným. Ztratily se mé dopisy, nedošly? Nebo jejich? Jakou mají zkušenost ostatní členové? Casio se mi zdá, že se SSSR obdivujeme, že o něm chceme co nejvíce vědět, že se mu však nemůžeme a hlavně jeho lidem tak skutečně přiblížit. Tak tomu bylo již před válkou, ale proč je to ještě dnes?

V roce 1946

Miloš S m e t á k

Vážený pane šéfredaktore!

Byl jsem již za doby první republiky členem Svazu přátel SSSR a od r. 1945 jsem místopředsedou odbočky tohoto svazu, která má přes 500 členů. Nebude mně tedy vytýkáno, že snad bych byl proti Svazu nějak zaujat. Naopak, uznávám jeho naprostou nutnost a oprávněnost, poněvadž i dnes — 2 roky po vítězné válce — nemáme o velikosti a významu Ruska pravého obrazu.

Jinak však souhlasím plně s vývodů Dr. Drábka a i s jeho replikou na článek p. generálního tajemníka Svazu Sládka. A chtěl bych Vám na konkrétním případě ukázat, jak naše oficiální propagace působí na vztahy příslušníků českého národa ke Svazu přátel a tedy i k SSSR.

Jak jsem již řekl, odbočka naše má přes 500 členů Svazu. V roce 1945 při ustavující schůzi nestačila pomalu pro zájmecké místní sokolovna. Do výboru Svazu dostali se lidé všech politických stran a zdálo se, že činnost se bude úspěšně rozvíjet. Bohužel, i zde objevily se symptomy, o kterých píše Dr. Drábek. Většina — ne-li všechny — podniků byla obsazována komunistickými referenty, kteří přirozeně nepodalí objektivní referáty. Po

tu naši parlamentní delegace ze SSSR podal jsem návrh, aby byl k nám pozván k přednášce předseda Ústavodárného národního shromáždění Joža David. Osoba jistě vyhovující všem. Ale zasáhla místní organizace komunistické strany a její příslušníci v odbočce nesouhlasili s pozváním předsedy Davida. A výsledek: Měla být pořádána letošní valná hromada. Všichni členové byli vyzooměni a z 500 členů dostavilo se jich 15 (slovy patnáct). Tedy ani ne celý výbor. Schůze se nekonala a nezájem trvá dále. Vydávali jsme i svůj místní časopis (zprávy odbočky Svazu přátel SSSR), ale i ten zanikl pro nezájem nejen členů, ale i příspěvateľů. Odbočka Svazu je prakticky již déle jednoho roku v nečinnosti a mám za to, že přesně z těch důvodů, které uvedl Dr. Drábek. Jemu i Vám patří dík všech, kterým leží přátelství a spojení se SSSR na srdci, že jste uhodili hřebík na hlavičku a objasnili příčiny, které toto přátelství káli. Právě mezi přáteli se mluví upřímně, nelichotí se jen, ale ukazují se skutečné poměry.

Přijměte proto projev oddané úcty, Váš

Ing. Lad. Patera

Milé redakci »Dneška!

V odpovědi p. Dr. Drábka a ostatních nenašel jsem poukaz na »důvěryhodný« pramen, jímž by p. Sládkovi bylo dokázáno, že skutečně mezi Američany a Rusy »nějaká podobná smlouva« existovala, která se týkala osvobození Prahy. Myslím, že přípojený výpis ze zprávy generála Eisenhowera dostatečně potvrzuje, že »nějaká podobná smlouva« existovala

Zpráva generála Eisenhowera o expedici spojeneckých sil a jejich operaci v Evropě od 6. VI. 1944 do 8. V. 1945. (Dopsáno 13. VII. 1945, tiskáno 1946.)

»V tutéž dobu (po 13. dubnu 1945) XX. sbor pokračoval v postupu k severním Čechám (směrem od Saské Kamenice) a VIII. sbor k Sumavě, tvořící hranici země. 18. dubna vkročila spojenecká vojska do Československa.«

»Hlavní naši starosti bylo vzájemně si identifikovat příslušné síly ve vzduchu i na zemi. Počátkem dubna naše taktické letecké síly přišly do styku a omylem byly vyměněny výstřely. Bylo nutno zamezit možné tragické incidenty a předejít pozdějším rekrimincím. Poznávající znamenati a signály dohodnuty 20. dubna. Co se týká postupu na zemi, dohodnuto, že neurčí se předem nějaká zóna nebo hranice, nýbrž že si to vyjednávají teprve mezi sebou velitelé vojska, jež se při postupu setkají. Když pak styk se sovětským vojskem se stával už bezprostřední, byla dočasně určena hranice na snadno poznatelné linii Labe a Muldy.«

»Aby bylo umožněno setkání s Rusy u Torgavy, bylo nutno spojenecká vojska držet na liniích Labe, Mulda a Rudohoří.«

»Třetí armáda převzala velení pro své operace v Československu na severním křídle. Při útoku přes hranice, byla vzata Plzeň dne 6. května. Operace se dály úplně v souhlase s Rusy, postupujícími od východu. Americké sbory postupovaly k lince Budějovice, Plzeň a Karlovy Vary, ale tam byly zadrženy, když Rudá armáda čistila východní a západní břehy Vltavy a obsadila Prahu.«

Zde tedy existuje »důvěryhodný pramen« — o jehož vážnosti p. Sládek nebude péče pochybovat — z něhož vyplývá, že mezi Američany a Rusy »podobná úmluva« byla. Tím, že Američané prováděli v Čechách operace ve shodě s Rudou armádou a že v souhlase s ní zastavili svůj postup na čáře Budějovice, Plzeň, Karlovy Vary, tím vzali na sebe samozřejmý závazek nepřekročovat tuto linii. Rusové nemusili proto Američanům zakazovat jít na pomoc Pražanům, ježto tuto pomoc přinést jim jistě si vyhradili Rusové sami, patrně pod vlivem své smlouvy s Československem. Ze vítězícím Američanům bylo těžko zůstat třetím u smluvené linii a že by byli rádi osvobození Prahy zapsali do svých dějin, toho důkazem jsou místa, kam se až směrem k Praze dostaly jejich předvoje. Ty byly vzaty zpět na smluvenou čáru a tam s ostatním vojskem zadrženy! Zadrženi jistě našli do americké včeni, ale učinilo to, plnic smlouvu, uzavřenou dříve s Rusy, či na nové přání jejich?

P. Sládek píše: »Američané z jakýchkoli mně i Vám neznámých důvodů považovali za nutné počkat v Plzni.« P. Sládek bude jistě teď rád, že ony neznámé důvody staly se, díky generálu Eisenhowerovi zcela jasné i jemu. Jen jedno je neznámé: Kdo je toho příčinou vlastně, že pomoc americká Praze byla zadržena, ač ta úpěnlivě anglicky i rusky prosila o stíhačky proti německým letcům, bořícím město a vraždícím obyvatele? Dr A. P.

Argumenty kolem majora Šoffra

Vážená redakce!

Čtu článek p. Jiřího Nehněvajsy ve Vašem 22. čísle, nedeepsaný »Argumenty okolo majora Šoffra« v šumavském městečku, kde nemám po ruce ani první článek páně Nehněvajsy ani jinou dokumentaci. Nevím také, uzná-li skupina tiskových referentů za nutné se nějak zabývat osočováním, vydáváním za argumenty v článku, který argumenty sibijuje, a který je místo toho pln skutečných »strašidel«, patrně proto, že pan Nehněvajsa psal »o indic- tečných půlnicích, kdy uznal za nutné mluvit o Šoffrova případu. Doufám, že mně redakce t. l. poskytne příležitost o věci promluvit objektivně na základě dokumentů. Ne k vůli panu Nehněvajsovi, ale k vůli čtenářům Dneška, jejichž reakce na prohlášení sku-

piny tiskových referentů byla zcela jiná než páně Nehněvajsovo osočování a vyhrožování ze vzdáleného a proti každé odpovědnosti krytého zátíší indického Batanagaru u Kalkuty. Panu Nehněvajsovi prý nejde o Šoffra. Protože se v těchto dnech má konečně definitivně projednat případ majora Šoffra, pokládal bych každé podrobnější zabývání touto věcí za pokus ovlivňování rozhodnutí příslušné právní instance. O meritů věci, o činnosti skupiny tiskových referentů a Šoffrově účasti, mohu s panem Nehněvajsou mluvit, až odpoví na otázku, kdo ho o této činnosti informoval. Do té doby musím pokládat jeho tvrzení, že citoval fakta v s e c h, kdož Šoffra znal, za nepravdu nadútojnou někeho, kdo si říká český novinář, protože, pokud mně je známo, nemluvil se skupinou tiskových referentů. S kým to tedy mluvil?

V prohlášení skupiny tiskových referentů stojí, že major Šoffr hájil-li se, by lépe udělal, kdyby řekl pravdu a ne aby udával své spoluvězně. Co dělá pan Nehněvajsa? Tvrdí, že přináší argumenty a zatím »navádí« státního zástupce (a ještě k tomu »dobrého« říká), aby »prohnel« skupinu tiskových referentů. Koho to má tento dobrý státní zástupce prohnat? Asi 40 českých lidí, z nichž jich většina byla šest let vězněna pro aktivní prokázanou protinacistickou činnost v prvních měsících okupace, prošli káznicemi, koncentračními tábory jmen Dachau, Buchenwald, Auschwitz, Ravensbrück, Oranienburg atd. a mají proto pro strach udělanu. Proč je má prohnat? Aby ON ve svém indickém zátíší to měl soudně zjištěno. Většina těchto účastníků odboje byla významnána čs. válečným křížem 1939, medaili za zásluhy a medaili za chrabrost. Chce pan Nehněvajsa tvrdit, že vojenské úřady uvěřily nějakým povídkám, nebo, že je skoro 40 lidí oklamalo a jen pan Nehněvajsa má pravdu? I výsledky úředního řízení se jistě dozví, ale v zájmu pravdy a ne pro nějakou uraženou ješitnost, která v »indické půlnoci« nechce vypadat, že mlčí pod tíhou argumentů. Nevím, kdo to je pan Nehněvajsa, s nikým podobného jména jsem se nesešel ani v odbojové práci, ani na Pankráci nebo v některém z Petschkových sklepů, či v Drážďanech, Plotzenze, Golnové, Ebrachu nebo na pochodu ze Straubingu do Dachau. Proto pan Nehněvajsa promine, že si nedám předpisovat komu a kdy mám říkat bratr nebo ne, protože jsem měl nejednu příležitost a za zajímavých okolností prokázat bratrskou solidaritu skutkem. Jeden z příznaků, které jsou rozhodně výplodem »indické půlnoci«, je slovo zrádce, které si přizpůsobuje, aby na toto thema mohl sepsat své osočování skupiny, již milostivě přiznává, že »se nakonec může skládat z opravdu vynikajících odbojových pracovníků«. Doufejme, že dostane do ruky stejně rychle jako Dnesek i 35. číslo Svobodného zítřku, kde ho článek »Složitosti porevolučního života« upozorní, že ve věcech odboje i persekuce není možno malovat prostě černě a bíle, jak to s oblibou dělávali z důvodů osobních, stranických a zistných porevoluční »očistovači«, s nimiž se úroveň svého článku z 22. čísla Dnesku nápadně sešel, tváře se, že chce proti podobným zjevům bojovat. Kdyby se byl pan Nehněvajsa skutečně informoval jako český novinář, zjistil by, že skupina tiskových referentů není naprosto žádná spiklenecká tlupa, která slouží nějakým tajemným cílům (přírozené, že komunistickým) a která chce zničit nějakého nebezpečného svědka. Tentokrát se pan Nehněvajsa velmi hněval, o té indické půlnoci proto ani nepolemisoval, ani neinformoval ani nepřinášel argumenty, ale ve hněvu osočoval a vyhrožoval. To český novinář, myslím, dělat nemá, ani když se v indické půlnoci dozví, že nebyl přesně a objektivně informován. V přátelské účtě

Arnošt Bar e š

Proč plakat?

Vážená redakce!

Pojišťovny mají zvláštní štěstí, že nad nimi lidé pláčí, i když jim blahopřejí k narozeninám. Proč nepláčí nad spořitelny a nad bankami? V jádru jde o to: při nápravě českosl. měny pro technické nepřekonatelné překážky nebyl vzat zřetel na rozdíl mezi penězi předválečnými a válečnými. Aby nás nezaplavila inflace, jako tomu bylo v Řecku, Maďarsku a Rumunsku, a jako k tomu pro svou nerozhodnost kráčí i Francie, bylo nutno lavinu volných peněz immobilisovat. Jinde to udělali inflací do miliard a pak založením nové měny, u nás místo papírových miliard za housku a poštovní známku jsme zavědli vázanost vkladů. Peněžní ústavy, tedy banky a spořitelny, blokovaly v s e c k y vklady, učiněné před 1. listopadem 1945. Příslušný presidentský dekret mezi peněžní ústavy zařadil i pojišťovny. Od té doby se pojišťovny mnohokrátě namáhaly, aby finanční správa dovolila při vyplácení pojistek určité úlevy, protože pojišťovny vedle vázaných peněz mají i úrokový příjem z cenných papírů a hypotečních zápůjček, který by jim platy v nových penězích do určité hranice dovoloval. Docílily jistě zmírnění ustanovení dekretu při výplatách za škody živelní, při náhradách úrazových a do 5000 Kčs i při výplatě pojistek životních. Další zmírnění finanční správa odmítla, a pojišťovny musejí částky připadající na přímé placené ve staré měně proplácat ve vázaných penězích na účty bank a spořitelny. Jež je možno uvolnit jen se svolením Národní banky. A nyní lidé nepláčou nad spořitelny, nad presidentským dekretem, nad Národní bankou a měnovou reformou vůbec, protože vědí, že by to byla hloupost. Pláčí tedy nad pojišťovny, jež jsou tím vinny. Snad by v očích dopisovatelů našla možnost pojišťovna, která by to nedělala, která by tedy vyplácela novými penězi. Úředníci, kteří by to tak dělali, by jasně porušovali ustanovení zákona a brzy by putovali za mříže na dráhnou řadu měsíců a

let. Nic méně a nic více si nepřejí plačící dopisovatelé. Máme zákony, ale přejeme si úředníky, kteří by je nedodržovali a ve prospěch naší kapsy je porušovali. Pak už je jen krok k ceitníkům, kteří budou propouštět se zavřenými očima nevídaný dovoz, podrobený clu, a berním úředníkům, kteří — aby se stali oblíbenými — zapomenou vybírat daně. Jenže pak by neplakali jen někteří, pak bychom museli plakat všichni.

K. M.

Po festivalu

Titl. redakci časopisu Dnesek.

Vážení, považují za svoji povinnost Vás upozornit na věcný omyl, kterého se dopustila značka —jpb— ve svém článku »Svaz české mládeže, pole neorané«, který byl otištěn ve 22. čísle Vašeho časopisu.

Světový festival demokratické mládeže nebyl pořádán ŠCM, ale Světovou federací demokratické mládeže (World Federation of Democratic Youth).

Ceskoslovenskou účast na festivalu organizoval Československý festivalový výbor, který byl svolán z popudu Ústředí mládeže Československa a jehož členy byly takřka všechny organizace a instituce sdružující mládež.

V předsednictvu tohoto výboru, které prakticky provádělo veškerou práci, související s festivalem, byly zastoupeny tři české politické strany (KSC, NS a SD), KSS, dále SCM, ROH, Junak a SSM.

Tolk na vysvětlenou k zmíněnému článku.

S pozdravem Váš

Jaromír Š m e j c.

člen předsednictva čs. festiv. výboru

Pan Smith přichází

Vážený pane redaktore,

dovoluji mi několik poznámek k dopisu p. Aloise Vopičky o americkém filmu »Pan Smith přichází«. Soudil-li p. A. V., že zmíněný film je výbornou veselohrou, pak jsem přesvědčen, že se mýlí. Troufal bych si nazvat tuto »veselohru« filmem velmi odvážným. Pochybuji, že by naši filmaři měli odvahu natočit film, ve kterém jako hlavní osoby by na příklad vystupoval poslanec ÚNS a některá z vedoucích osobností našeho průmyslu a který by ukazoval, jak se oba rukou společnou a nerozdílnou snaží okrást stát. Myslím totiž, kdyby se to u nás dělo. Že nebylo použito jmen dnes žijících amerických státníků, to nemusí p. A. V. nikterak mrzet. Kdyby náš film nalezl odvahu zfilmovat na př. jistě velmi drásavé drama z období porevolučních zmatků a bolesti nově se rodícího státu, na nichž mnohdy nesli plně nebo částečně vinu lidé i dnes stojící v přední naší veřejného života, jistě by neudával skutečná jména. Na štěstí(?) tento problém u nás není aktuální, a není nutno se obávat, že by se strany našich filmařů byl podobný pokus učiněn.

Film »Pan Smith přichází« nám ukázal mnoho a mnoho otřeseného. Bylo toho pro myslícího člověka dost a dost, aby rázem zapudil třeba jen myšlenku nazývat tento film veselohrou. Nevím, co na tomto filmu bylo veselého. Snad několik scén, snad několik vtipných episodních rolí. Ale ne celý film. Naopak. Ukázal nám tragedii pravdy, násilně uměle vykonstruovaným obviněním, lží a penězi. A to ne sentimentální, ale opravdu hluboce smutné, to byl pád hr diny na koše s »veřejným míněním«. Ovšem koupěným, vylhaným a vynučeným. Ukázal nám, že ne vždy je pánem lid, který si sám vládně, ale mnohdy jeho samozvaní mluvčí, kteří ovšem často dělají něco docela jiného, než by dělal lid, kdyby měl příležitost.

Jestě v něčem se p. A. V. mýlí. Toto překřičování spravedlivých, toto vyhrožování těm nebezpečným, kteří touží mluvit pravdu, to nestvůrné tvoření a vyrábění veřejného mínění, to není jen výsada kapitalismu. Nešetkali jsme se s podobnými výrobky veřejného mínění na objednávkou i u nás? Nebyly u nás sepsivány resoluce proti tomu či onomu, ačkoliv pisatelé neměli o věci samé ani ponětí, nezlehčovala se práce a nevyhrožovalo se našim novinářům a politikům, ačkoliv často ti, co vyhrožovali, jejich práci ani neznali ani jejich články nečetli? To vše nám film ukázal a nutil se nás smát té naivnosti a hlouposti, s jakou jsou tyto akce k věření předkládány, protože osud těchto loupežných výprav proti pravdě je u myslících lidí již předem rozhodnut. Tyto výpravy jsou totiž nebezpečné jen pro lidi bez vlastní vůle a myšlení, jichž bohudí je v našem národě menšina.

Není konečně ani udržitelná poznámka, že film útočil jen proti jednomu kapitalistovi a ne proti celému systému. Jen natočil film o jediném nespravedlivém předsedovi (abychom nešli příliš vysoko) MNV a zdůrazněte jeho politickou příslušnost a uvidíte ten povyk, který se okolo strhne. Nepomůže Vám nic tvrzení, že onen předseda je v oné straně skutečnou výjimkou, že ostatní členové zmíněné strany jsou od anděličků k nerozeznání až na ta křídélka.

Zakončeme tím nejčernějším, co nám film ukázal. Že jsou všude na světě lidé, kteří se neštítí bojovat proti pravdě všim, co mají k dispozici. Lži, peníze, násilím i »veřejným míněním«. A proto ať byl tento film natočen s úmyslem jakýmkoliv, svoje poslání s úspěchem splnil. Již proto, že zásady demokracie, v něm tak často přednesené, nejsou platné jen pro Ameriku, ale pro všechny demokratické státy včetně našeho. A již proto také nezůstane pro nás jen veselohrou, ale poučením a výstrahou.

Zůstávám s pozdravem Váš

Bohumil K a k á š

Svět knih

KULTURNÍ ZPRÁVODAJ

Boris Pasternak - Josef Hora

DĚVČÁTKO

Zezadu, z houpaček, z ničeho
vševíčka vběhla do zrcadla.
Ohromná, blížká, kapkou
smaragdu se stkvíc,
jež na lem ratolestí spadla.

Zastřela sad svou výskající
a nic ji neukrotí.
Má blízká, nesmírná, sám sad
— a povahou
má sestro! Druhé zrcadlo ty!

Však běda, vševíčko, dál tě do
a staví pod zrcadlo ke zdi.
Ach, kdo to zakalil mi oči —
dřímotou lidských věznic?

Ze svazku »Jesenin a Pasternak«.
Překlady jejich veršů.

NOVÉ KNIHY

HALASOVO LADĚNÍ

František Halas: »Ladění«. (1937—1941). Vydalo nakl. Fr. Borový v Praze 1947 v II. doplněném vydání.

Nezvykle širokou klaviaturu rozvinul Fr. Halas v »Ladění«. Většina těchto básní vznikla po tvrdém a smělém »Torsu naděje«, kde lyricky zúročoval s národní bouří 1938. Po bouři nastala deprese: zoufalství, neklid a úzkost — ale Halas, dosud typický básník úzkostí a smrti, v této době nepodléhá depresi a svou lyriku naopak jí pomáhá rozbit, rušit a překonávat v mužný postoj. »Ladění« je kniha hlubokého zamyšlení nad sebou, nad člověkem a národním osudem. V době nebezpečné krise Halas ohledává základy svého nitra, převrací všechny vrstvy vzpomínek a pravd, nastřádá v minulém životě ohledává základy své vnitřní stálosti a dramatisuje lidskou i národní existenci. Uprostřed strašné symfonie smrti zní v prvé části knihy (»D o usínání«) píseň probouzejícího se života dětského — a Halas píše tu několik něžných písňových skladeb, plných zcela nové melodičnosti. V dalších částech knihy pak jednak pokračuje tvrdý Halasův zápas o sebe, jednak zápas o postizení aktivního jádra národního jsoucna. V této době mu tyto obě sféry splývají. Neboť i bojem za kruh národních jistot boju-

Všichni lidé to myslí dobře.

G. B. SHAW

je o sebe. A naopak — ani jeho nejosobnější báseň není subjektivní v plném slova smyslu, ale roste mu vždycky v průhled do obecné lidské existence.

V době, kdy se celý svět kymácel, byl boj o silné já. Základní nutnosti. Neboť básník až hmotnatě cítil, jak je jeho bytost ohlodávána smrtí, nicotou, hrůzou, náhodností, nelidskostí a surovostí zanikání: »Kde smrti je tvůj tvar / Had světa rozmáčkneť je v prachu / Panno Maria má, Panno Maria má / rač zbavití nás strachu.« Halas nyní uniká ze sféry nicoty, rve se s ní zuřivě, potírá ji a překonává. Jeho pohled je přitom tvrdý a přesný. Nic nezastírá a nenadnáší. Báseň »Nic víc« je památná pro tento přesný a jasný pessimismus: »Říkám si pořád život / a je to jen útěk osudnice / Přibude trochu horeček / rmutu žadonění / a nic víc / Říkám si pořád Sen / a je to jen uhlík vypadlý / Přibude trochu hladu / nedočkavosti zklamání / ani zbla víc / Říkám si pořád Lásko / a je to jen milodějný kyslík tmy / Přibude trochu studu / zlacení samoty / a nic víc...«

Halas nyní uniká z oblasti pouhého osobního bytí. Vidí se neustále uprostřed národního

jsoucna, obklopuje se kruhem velkých národních hodnot, proniká je, navrhuje z nich hráz proti hrozivé nicotě a vykupuje se jimi. Od Karla Hynka Máchy, Mánesa, Nerudy a Smetany už po Tomana, Bezruč, Saldu, Mahenu, Antonína Procházku, Horu a Ortena klene se ochranný oblouk živého českého a Halas je napřed, aby v tomto kruhu zachytil všechny formy národní duchové existence, tu sluneční píseň víry, tu nesmírnou žizeň pravdy, tu vášeň pro prvorozené tvary a barvy jsooucna, ten věčný boj proti nicotě, ohrožující celý národ, to horoucí spojení světectví s kořenitým pozemšťanstvím, ten strašný český boj za vydestilování důvěry ze zoufalství a boj za širší duchový prostor. Všechny ty věčné české hodnoty se mu spojují v magický kruh, aktivní a jasný, zahrnující nepřekonatelné jistoty, které vykupuji básníka a tolik jiných z problematičnosti existence. A pak už může zaznít hrdá improvizace: »Hre jme dále«, v níž je pobídka básníkoví a všem, aby se šlo přes nepřítelny doby a hrůzu národní existence jako přes cosí, co je dočasné. Je nutno si pomoci sůj co stůj z krise: »A zablouďš-li v sly-

šení / osnovu rozpleť viděného / a uklouzněš-li v citění / za křídlo chyt se tuženého.« A může pak zakončit knihu »Pro sbou: Ne Pane, nejsem hoden lásky Tvé / za zpokorněný prosím lid / Dej výzbroj zemi truchlivé / v posledním boji najít klid.«

Při vši rozmanitosti tvarové je tu tedy vnitřní jednota stavebná, mocný dramatický rozestup a závěrečné usmíření všech protikladů. Bylo-li »Torsu naděje« vybočením z lyriky, která chce být především poesii k lyrice tematické, která předvádí krizi českého a vlastně i celého světa, vnější i vnitřní drama všeho lidstva, má »Ladění« charakter do jisté míry syntetický. I zde jsou básně tematické, ale jsou to básně, které rostou z magie slov a obrazů a analysojí ji do hloubky. Oba živly se tu prolínají a pronikají, třeba často nesplyvají. Ale: tematické básně jsou plné básně, přetavující vnější svět v proud podobenství. Halas, jenž toho tolik proboujel pro novou poesii, našel tu už tóny dnešního básnického antipoetismu.

Definitivní vydání »Ladění« je kniha, která má své důležitě místo ve vývoji moderní lyriky.

G.

Pietištno ■ Národní osvobození.

Ladislav Stehlik

VLACHOVO BŘEZÍ...

Toto pošumavské městečko proslavili po celých Čechách malíři venkovských jevišť, loutkových divadelěk a přepestrých divočin na průčelí poutní stělnice. Jen si vzpomeňte na představení kočujícího loutkáře Kočky, i na oponu, s které Libuše věští slávu Prahy, upamatujte se na růžová lýka Boženina u peruckého potoka, na knížete Oldřicha a vladýku Horymíra, kteří vyjelj na šihlonohých brunách z dílny těchto strůjců ilusí.

Než kluci přičichnou o pouť k stělnému prachu aspoň pomyslně, než sestřelí papírovou růži, drátem připevněnou k špejliku, vzruší svou obraznost za zvuku amponu velmi svůdnou podívavou, vyobrazenou na plátně olejovými barvami. Lovec s tropickou přilbou zamířil lankasterkou na rozevřenou krokodilí tlamu, jejíž zuby jsou zakrváceny ukousnutou nohou černochovou. Vlčí smečka pře-

padla na zasněžené ruské stepi ubánějí sáně (přední se právě zahryzl do prsou krajního koně) — a jinde zase tygr královský prchá nádherným skokem před puškou indického maharadží, sedícího na sloním hřebětě v přebujelé vegetaci indické džungle.

Výtvárná kolportáž rodokapsu, která má vždycky u diváctva mnoho naděje na úspěch.

Městečko půvabně rozložené na úpatí Vysoháje uvede naše vzpomínání do idylly i do dramatu.

Odmysleme si barokní kopule s farního chrámu, představme si na místě herbersteinského zámku prostou vladýčí tvrz, v obrazu městečka vynecháme něco chalup a jsme o několik století v minulosti. Sousední kostel husinecký byl ještě filiálním, když ze zdejší fary spravoval svou chudou obec věřících Oldřich z Beží, syn místního vladýky. Snad právě on pokřtil Jana z Husince, poněvadž tehdy osadníci husinečtí patřili ještě pod duchovní správu jeho farnosti. Zboží březské

prešlo později v držení Malovců z Malovic a po jednom z nich, Vladislavovi, zkráceně Vlachovi, nazývalo se od té doby Březím Vlachovým. On spolupodepsal a zpečetil stížný list, poslaný do Kostnice a se svými poddanými stál věrně při kalichu. I po katastrofě bělohorské zůstal Vlachobřežští »pevní u víře« a k usní zpovědi museli být později přinuceni násilím soldátským i jezuitským. Nevím, považovali-li za trest »skryté semeno« (po soudou doby ovšem kacířské) dlouhé farní bezvládí, ale aspoň nepřijemností byla pro ně chůze k církevním obřadům do vzdálených Prachatic. Soldátska třicetiletá zanechala jistě i v této tvrdohlavé obci jizvy spáleníš a pole pyrem zbuješ — dlouho však trvalo, než sousedé se mohli poklidněji věnovati rozkvětu svých živností, z nichž soukenická slymula dobrou pověstí svého díla široko v kraji.

Domek v uličce na Kavčinci připomene svého zrozence, Jana Vlastislava Plánka, vlast-

FRANCOUZSKÉ KNIHY

V *Bibliothèque Française* vyšlo nové vydání *«La Jacqueline»* od P. Meriméa s předmlouvou L. Aragona. Ve své předmluvě oslavuje Aragon revolučního ducha francouzského sedláka, který je tradičně harmonen buržoasnými kronikáři zatím co má za sebou bohatou revoluční tradici.

V *Édition de minuit* vyšlo slavné dílo Charles Vildraca *«Lazare»* v omezeném počtu výtisků.

Nakladatelství Gallimard připravuje vydání románu Alberta Camuse *«La peste»*, Albu je jeden z nejnadanějších mladých autorů. Jeho světový názor je nekonformní ke všem stávajícím ideologiím. Je oblíben především v řadách anarchistujícího a protikomunistického studentstva.

Nagel chystá nový překlad Hamleta od dramatika Marcela Pagnola.

Nakladatelství Hier et Aujourd'hui vydává ve spolupráci s Jednotou francouzských ženských knihovnu hodnotné četby pro ženy. Kolekce byla zahájena *«Annetou a Sylvii»* Romaina Rollanda.

Charlot vydal anthologii z díla F. G. Lorcy v překladu

Felixe Gattegno. (Původní kompletní vydání, které vyšlo v Jižní Americe, zahrnuje dvanact svazků.)

Poesie:

Gallimard vydal obsáhlou sbírku (632 stran) *«La Somme de la Poésie»*, lyrika Patrice de la Tour du Pin. Autor je do sebe uzavřený elegik, úzkostlivě se vyhýbající konfliktům se světem. Jeho kniha byla valnou částí kritiky odmítnuta.

Philippe Soupault vydal Pierre Segherse *«Ody»*. Jedna z 6d je věnována Praze, Soupault vydal současně v Editions du Point du Jour *«Journal d'un fantôme»*.

Pierre Seghers vydal sbírku *«Au rendez-vous des solitaires»* Paul Gibsona, známého filmového a rozhlasového pracovníka. Gibsonovy verše převážně inspirovány filmem.

Henri Michaux vydal sbírky *«Apparitions»* v Editions du Point du Jour a anthologii ze svých prací s předmlouvou Claude Roye v nakladatelství Pierre Segherse.

Idea et Calenden vydaly sbírky *«Bestiaire des amants»* od Claude Roye a *«Démon de l'Irréalité»* od Jean Tardieun.

meckého písmáka a strakonického buditele, z jehož *«Paměti»* se dovíme mnohou podrobností ze zdejšího života té doby. Fara pana faráře Kareše hostida delší čas i samotného patriarchu našeho obrození, Josefa Jungmanna. Probuzenecký autor tragedie Angelina, František Turinský, tu dvě leta justiciaroval.

»Výryvky mého života«, jež psal slavný přírodovědec Jan Evangelista Purkyně, mají velmi zajímavou zmínku vlachobřezkou: *«Moje matka Roalia a její starší sestra byly dcery panského šafáře jménem Saffránka ve Vlachobřezí, panství Dietrichsteinském, matka se provdala za mého otce, tehdyž kontribučního ve Vlachobřezí.»* V dětských letech navštívil tento učenec s matkou její rodiště, ale na desce paměti zůstal jen obraz setřené obrysu.

Škoda, že sešlo básníku Janu Vlastimilu Kamarátovi ze zamýšlené presentace na zdejší faru, mohly byti poblíž svého přítele Plánka i rodných končin Čelakovského a Vlachovo Březí by bylo dnes bohatší o jednu zajímavou probuzeneckou postavu.

Duší předobrou byl *«Páter Radost»* z Klostermannova románu *«Ecce homo»*, který ze štěkeňského děkanství se navždy přestěhoval k věčnému odpočívání pod hřbitovní lípy svého rodiště. Páter Radost. Tímto *«přezdívem»* si totiž osadníci a rodáci vyjádřili po svém Patera Vendelina Přerosta, jenž v celém životy nikoho nedovedl zarmoutit. Na bohaté faře hospodařil, ale neschráněl, věru, hříšný mamon, rozdávaje plným rukama mnohdy i těm, kteří s chudobou nebyli v žádném příbuzen-

Nové jugoslávské knihy. *«Nakladní zavod Hrvatske»* v Záhřebě, vydal knihu essayů a knižnic studii prof. dra Antuna Barce *«Velikost malých»* (Velikina melenih). Na 310 stranách jsou tu obsažné studie o charvátských básnících a spisovatelích, jako o Lukovi Botičovi, Ad. Vebrovi - Tkalčevići, Grgovi Martičovi, Augustu Harambašičovi, S. Kranjčevićovi a j. Články, psané částečně ještě za války, osvětlují činnost zejména starší charvátské literární generace. — *«Istarska nakladna zadruga»* ve Rjece vydala román Mateje Baloly (dra Mija Mirkoviče) ze soudobého istrijského života *«Těsná země»* (Tijesna zemlja). — *«Matica Hrvatska»* vydala ve druhém vydání básnickou sbírku téhož autora *«Dragi kamen»*, psanou místní čakavštinou. — *«Slovenski knjižni zavod»* v Lublani vydal miniaturní vydání *«Básní»* slovinského básníka starší generace Dragotina Ketteho (1876 až 1899). Kniha je tištěna na indickém papíře, má 180 stran a vignetu Miroslava Oražma a Marka Župančiče. — *«Društvo književnika Hrvatske»* v Záhřebě vydalo román Petra Segedina *«Osamljenici»*. Ve druhém vydání tam vyšel román Augusta Cesare *«Zlatan mladíček»* (Zlatý mládencec) a *«Olánky»* Mhlova Džilase. — *«Mohorjeva družba»*, staré slovinské vydavatelské družstvo, vydalo právě knihu prof. dra Josipa Korožce o staroslovanských hrobech v severním Slovinsku. Dr. Korožec je kustosem městského musea v Ptuj. Studoval archeologii v Praze u prof. Schránky. Vydal již několik vědeckých publikací K. i.

ství. Nikdo na světě není bez slabostí; náš pan děkan měl k smrti rád rapé a ten boží trůn. Slavná konsistoř mu však zlomyslně kazivala jeho *«radost ze života»*. Posílávala mu kaplany, vyhýbající se hospodě jako předpekli, takové světe, že z písniček uměli zapívat právě jenom ty kostelní. — Teď se jistě raduje někde v ráji se svými stolovníky ze štěknů, neboť právě v nebi si nemůžeme představití tváře zachmuřené a asketické.

Pan profesor Josef Brož zná u Vlachova Březí každý kámen a o všem tady něco ví. Jak by nevěděl o zednickém mistru Jakubu Bursovi, na něhož v celém okolí upomíná tolik památek? Vidíte-li někde zbarokisovaný štít se sloupky a stylisovaným zednickým smrkem — nebo jiný s božím orkem ve vrcholu, dejte si pozor na legendu s letopočtem, z níž se dozvíte nejen jméno stavební kovo — ale leckde si přečtete i jméno Jakuba Bursy. Nevadí, že neuměl kreslit plány; jeho stavby jsou jistě bytelné, účelné a osobité. Plastičkou výzdobu řezal do malty na místě, vlastní rukou, bez předloh i nákrešů, světuje se zcela jenom své obraznosti. U Dudáku v Libotyni vyzdobil štít reliefem Umučení Kristova, Božkovu živnost v Jiřeticích andělíčky a kalichem — a s jeho umem se setkáme nejen ve Dvorech a v Bušanovicích, ale i v končinách vzdálenějších Březí Vlachova. Zemřel v osmdesátých letech minulého století zcela chud — víc rozdávaje ze svého ducha, než aby myslil na rozhojnění svých statků pozemských.

KNIHY REDAKCI DOŠLE

Jan de Hartog: *Holandská sláva*. Z hol. originálu Holandské glorie přeložila Marie Polívková. Runerovy popěvky přebásnil Vladimír Thiele. — Obálka a vazba podle návrhu Petra Tučného.

Kamil Bednář: *Paměť bojovníků* (Báseň) — S původními litografiemi a v grafické úpravě Cyrila Boudy vydal Václav Petr. Stran 49, 48 Kčs brož.

Doc. dr. Fr. Běhounek: *Atom děsi svět*, Knižnice: Neobyčejná dobrodružství vědy a techniky. Nakl. Ing. Mikuta v Praze. Stran 268, 150 Kčs.

Stanislav Reiniš: *Vydra z černé tůně*, Obálka E. Cimbury. Nakl. družstvo Máje. Str. 259, 85 Kčs brož.

Prof. dr. Otakar Pertold: *Úvod do vědy náboženské*. Obálka Ant. Homolka. Nakl. Melantrich. Stran 188, 60 Kčs.

Jiřina Popelová: *Tri studie z filosofie dějin*. Vydalo Dělnické nakladatelství. Úprava A. Chlebeček. Obálka L. Sváček. Stran 298, 100 Kčs.

Miloš Král: *Člověk je sám*. (Čtyři novely.) Obálka B. Housy. Nakl. Ant. Dedourek. Stran 114, 45 Kčs brož, 79 Kčs váz.

Robert Vrchota: *Třetí bunkr*. Reportážní hra o osmi obrazech. Námět-spolupráce: L. Kocourek. Obálka arch. Břet. Komárek. Nakl. V. Majer, Hradec Králové. Stran 63, 39 Kčs.

Frank Tetauer: *Křest ohněm* (Cyklus povídek z květnové revoluce). Vydalo Dělnické nakladatelství. Úprava A. Chlebeček. Obálka a ilustrace Luboše Syneckého. Stran 125, 50 Kčs.

Václav Němec: *Kotel P. B. R. 36* (Humoristický román). Dělnické nakladatelství. Obálka a kresba Z. Zeissové. Stran 195, 60 Kčs.

Harold Nicolson: *Odbrojení Johna Shorlanda*. Román. Z angl. orig. Public. Faces přeložili Zdeněk Ehler a Jindřich Šmída. Obálka, vazba a úprava Jaroslav Sváb. Vydal Václav Petr. Stran 261, 60 Kčs brož.

Dr. Oldřich Procházka: *Výhledy do budoucnosti jasně i pochmurně*. Obálka Fr. Mašek. Nakl. Práce. Stran 156, 50 Kčs brož.

Emanuel Lešehrad: *Milencova kytice* (Lyrické romány). Kresba od Toyen. Stran 57, 39 Kčs.

Dětské kursy angličtiny

těž kursy pro dospělé a kursy francouzštiny zahájuje v září

Spolek pro povznesení vzdělání, soukr. škola jazyková

REVOLUČNÍ 15 - TELEFON 604-24

ANGLICKY OD ANGLIČANŮ

Anglicky od Angličanů

Nové kursy v září pro začátečníky a pokročilé. Speciální kursy pro děti od 8 let, tež kursy francouzštiny pořádá

Spolek pro povznesení vzdělání, soukr. škola jazyková

REVOLUČNÍ 15 - TELEFON 604-24

Z knihy *«Země samybládná»*, která vyjde na podzim v nakladatelství Fr. Borový.